

GEMEENTE

NOARD
EAST FRYSLÂN

2^e tussentijdse rapportage

Noardeast-Fryslân

2019

GEMEENTE

NOARD
EAST FRYSLÂN

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Inleiding.....	4
Programma 1: Ynwenner en Bestjoer	6
Programma 2: Mienskip.....	16
Programma 3: Soarch en Wolwêzen.....	24
Programma 4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	34
Programma 5: Wenjen en Omjouwing.....	43
Programma 6: Iepenbiere Romte	52
Algemeine dekkingsmiddels	60
Overhead	63
Heffing VPB	65
Onvoorzien	67
Totaaloverzicht financieel effect 2e rapportage 2019.....	68
Effecten voor de meerjarenraming 2020-2022	70
Gevolgen voor de algemene reserve	72

Inleiding

Op basis van de financiële verordening wordt u doormiddel van tussentijdse rapportages tweemaal per jaar ingelicht over de voortgang van de programmadoelen en de financiële stand van zaken . Voor u ligt nu de tweede tussentijdse rapportage over 2019.

Wat staat er in deze rapportage

Per programma volgt een rapportage op de voortgang van de doelen, subdoelen en activiteiten uit de begroting 2019. Naast de doelen wordt er per programma een overzicht van de financiële afwijkingen gegeven.

Rapportage op voortgang doelen

Daarna wordt ingegaan op de voortgang van de bestuurlijke activiteiten en de belangrijke terugkerende activiteiten, beleidswijzigingen en projecten in 2019. Door middel van verkeerslichten wordt de voortgang aangegeven, de betekenis van de icoontjes staan hieronder toegelicht.

	Groen: Realisatie doelstelling ligt op schema, er is geen toelichting vereist
	Oranje: Realisatie doelstelling loopt vertraging op, maar wordt nog wel gehaald
	Rood: Realisatie van de doelstelling wordt niet gehaald.
	Vinkje: Activiteit is gehaald / gereed

Indien een verkeerslicht op **oranje** of **rood** staat dan is een toelichting verplicht.

Samenwerkingsbegroting Noardeast-Fryslân-Dantumadiel.

Bij de tussentijdse rapportage dient ook gerapporteerd te worden over de samenwerkingsbegroting Noardeast-Fryslân-Dantumadiel welke onderdeel is van de begroting Noardeast-Fryslân. Binnen de samenwerkingsbegroting zijn voor- en nadelen te benoemen. De verwachting is dat er binnen het beschikbaar gestelde budget gebleven wordt. Financiëel is de samenwerking daarom niet terug te vinden in de tussentijdse rapportage met uitzondering van kosten voor flankerend beleid welke voor een extra last zorgt in de gemeentelijke begroting. Dekking van die last kan gevonden worden binnen de verkregen herindelingsmiddelen. In het hoofdstuk over 'Overhead' zijn de financiële effecten te lezen.

Resultaat 2e rapportage

Het resultaat van de 2^e rapportage 2019 bedraagt € 121.000 positief voor bestemming. Na bestemming bedraagt het saldo € 957.000 positief. Dit is als volgt tot stand gekomen:

Bedragen x € 1.000	
<i>Resultaat voor bestemming</i>	121
<i>Mutaties reserves:</i>	
Onttrekking AR: flankerend beleid (herindelingsvergoeding)	368
Onttrekking AR: 5 ^e fte wethouder (herindelingsvergoeding)	100
Onttrekking AR: Overdracht Schreiersbrêge naar de provincie Fryslân	750
Onttrekking Vrijval reserve sociaal domein naar AR	1.576
Toevoeging reserve wegen: Doorgeschoven verplichtingen 2020	-225
Toevoeging reserve MFSA Tolhuispark: Doorschuiven sloop de Trimmer	-156
Toevoeging AR door vrijval reserve sociaal domein	-1.576
Saldo Begroting 2019	957

De begroting 2019 is na wijziging € -4.995.000 negatief en is als volgt tot stand gekomen:

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2019	Begroting na wijziging	Wijziging 2^e rapportage	Begroting na 2^e rapportage
Saldo van baten en lasten per programma				
1: Ynwenner en Bestjoer	-7.427	-6.643	-50	-6.694
2: Mienskip	-8.153	-11.515	-9	-11.524
3: Soarch en Wolwêzen	-45.862	-53.804	-255	-54.059
4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	-1.078	-1.679	-39	-1.718
5: Wenjen en Omjouwing	-1.397	-2.115	19	-2.096
6: Iepenbiere Romte	-12.516	-13.259	-208	-13.467
Algemeine dekkingsmiddels	98.256	98.416	1.010	99.427
Overhead	-17.544	-17.506	-416	-17.921
Heffing VPB	-4	-4	0	-4
Onvoorzien	-94	-84	70	-14
Totaal saldo van baten en lasten	4.182	-8.191	121	-8.071
Toevoegingen & onttrekkingen aan reserves				
Toevoegingen aan reserves	-8.356	-8.384	-1.576	-9.961
Onttrekkingen aan reserves	5.053	10.624	2.413	13.036
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-3.303	2.239	836	3.076
Geraamde resultaat	879	-5.952	957	-4.995

Het college van burgermeester en wethouders.

Programma 1: Ynwenner en Bestjoer

Waar gaat programma 1 'Ynwenner en Bestjoer' over?

Portefeuillehouder(s) : H.H. Apotheker, T. Berends
Programmaregisseur : J.C.J. Jager
Programmamanager : H. Verbunt

Inleiding:

Dienstverlening is een kerntaak van de gemeente. Het is dan ook niet vreemd dat in het kader van de ambtelijke en bestuurlijke fusie allerlei documenten zijn en worden ontwikkeld, waarin dienstverlening aan burgers, bedrijven en instellingen een prominente plaats inneemt.

Zo wordt bij de inrichting van onze dienstverlening onder andere gekeken naar uitgangspunten uit de Kadernotitie dienstverlening/gebiedsgericht werken 2015, de Besturings- en Organiseringsfilosofie 2017 (BOF) en de Centrumregeling en Dienstverleningshandvest Dantumadiel – Noardeast-Fryslân 2018. Daarnaast is het nieuwe dienstverleningsconcept een belangrijke bron.

Vanuit het organisatiemotto 'Samen, persoonlijk en in de buurt' zal worden gewerkt aan het optimaliseren van onze dienstverlening. Er wordt de komende raadsperiode ingezet op de hieronder genoemde speerpunten.

Onderwerpen en ambities op het gebied van interne dienstverlening of bedrijfsvoering worden opgenomen in de paragraaf bedrijfsvoering bij de begroting en derhalve niet in de doelen en activiteiten van dit programma, tenzij bedrijfsvoering dienstbaar is aan het realiseren van een externe (dienstverlenings)doelstelling.

Gebiedsgericht werken – een vorm van collectieve dienstverlening – maakt onderdeel uit van het programma Mienskip.

Ook veiligheid is een kerntaak van de overheid en in het bijzonder ook van de gemeente.

Het realiseren van een veilige woon- en leefomgeving is een terugkerend en actueel onderwerp en staat daarom altijd hoog op de politieke agenda.

Hoewel de gemeente een regierol heeft als het gaat om veiligheid en ook de kaders voor het (integraal) veiligheidsbeleid vaststelt, opereert de gemeente in een speelveld met veel spelers (ketenpartners). In het veiligheidsdomein is het formuleren en realiseren van smart-doelstellingen door de afhankelijkheid van ketenpartners daarom niet altijd mogelijk.

Bij het bepalen van de doelen, speerpunten en activiteiten is zoveel mogelijk aangesloten op het bestaande beleid en de actuele ontwikkelingen op het gebied van veiligheid.

De inspanningen op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving behoren in de regel tot de reguliere activiteiten en daar waar extra inspanning wordt gevraagd, zijn deze (door de programma's heen) expliciet op activiteitsniveau opgenomen (bijvoorbeeld bij jeugdoverlast en evenementen).

De ontwikkelingen op het gebied van burger- en overheidsparticipatie en nieuwe democratie zijn ook niet aan de voormalige gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a. voorbijgegaan.

De gemeentebesturen hebben de afgelopen jaren ingezet op meer ruimte voor de samenleving als het gaat om zeggenschap over en invloed op het beleid en de eigen woon- en leefomgeving. Daarnaast worden initiatieven vanuit de samenleving zoveel mogelijk ondersteund en gefaciliteerd.

De verwachting is gerechtvaardigd dat raad en college van Noardeast-Fryslân die lijn zullen doortrekken, maar in welke vorm en in welke mate valt bij het schrijven van dit programma nog niet te zeggen.

Bij de inrichting van de bestuurspraktijk en het functioneren van de bestuursorganen van de nieuwe gemeente Noardeast-Fryslân – ook en vooral als het gaat om participatie en nieuwe democratie – is er alle ruimte voor die bestuursorganen om daar zelf invulling aan te geven. Daarom is volstaan met het opnemen van alleen een kerndoelstelling en een aantal speerpunten.

Op grond van het BBV wordt het financieel beleid (inclusief belastingen) jaarlijks verwerkt in de toelichting(en) en paragrafen bij de begroting en meerjarenraming (en niet in de doelen).

Waar gaat programma 1 'Ynwenner en Bestjoer' over?

Hoofddoelstelling:

De gemeente Noardeast-Fryslân is een resultaatgerichte organisatie met focus op klantgerichte dienstverlening, goed toegesneden op de toekomst en met als speerpunten het verbeteren van de dienstverlening, een veilige woon- en leefomgeving, een krachtig en eigentijds bestuur en een gezond financieel beleid voor de lange termijn.

Kerdoelstellingen:

De hoofddoelstelling is nader uitgewerkt naar kerndoelstellingen die hieronder per onderwerp worden beschreven.

Onderwerp Verbeteren van de dienstverlening

Kerdoelen

Het aanbod van producten en diensten dat digitaal wordt aangeboden, neemt verder toe

Speerpunt:

- optimaliseren digitale dienstverlening en benutten van kansen op dat gebied.

Beter passende dienstverlening (maatwerk) en hoge kwaliteit en klanttevredenheid

Speerpunten:

- persoonlijke, servicegerichte en integrale dienstverlening, afgestemd op behoeften van inwoners en op doelgroepen (toegankelijkheid via meerdere kanalen);
- hoge klanttevredenheid;
- optimaliseren loketfunctie.

Minder regels en meer efficiënte en effectieve (digitale) werkprocessen

Speerpunten:

- klantgerichte, efficiënte en effectieve bedrijfsvoering en werkprocessen;
- deregulering.

Onderwerp Veilige woon- en leefomgeving

Kerdoel

De inwoners ervaren een veilige leefomgeving, zowel thuis als in de openbare ruimte

Speerpunten:

- ondermijning;
- high Impact Crimes (overvallen, straatroven, geweldsdelicten en woninginbraken)
- jeugd en veiligheid (jeugdgroepen en middelengebruik);
- sociale veiligheid (waaronder personen met verward gedrag en overlast door burens);
- evenementenveiligheid;
- wijkgerichte politiezorg.

Onderwerp Krachtig en eigentijds bestuur

Kerdoel

De gemeente heeft een eigentijds en integer bestuur dat een goede relatie met de burger onderhoudt en ruimte geeft aan nieuwe vormen van participatie en democratie

Speerpunten:

- het bestuur is herkenbaar en toegankelijk, blijft dichtbij de inwoners en zorgt zo voor verbinding met de gemeente Noardeast-Fryslân;
- de inwoners en samenleving staan centraal (van buiten naar binnen werken);
- het bestuur biedt ruimte voor initiatieven en invloed vanuit de samenleving.

Onderwerp Gezond financieel beleid voor de lange termijn

Kerdoel

Gezond financieel beleid voor de lange termijn

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
101.1	Het aanbod van producten en diensten dat digitaal wordt aangeboden neemt verder toe			
	In 2019 is de informatie over alle producten en diensten digitaal raadpleegbaar.	In 2019 wordt een nieuwe website ingericht voor de gemeente Noardeast-Fryslân met o.a. informatievoorziening over alle producten en diensten.		De nieuwe website is technisch ontwikkeld, ingericht en live gegaan. Er wordt continue aan gewerkt om de website actueel te houden en de vindbaarheid en de toegankelijkheid te verbeteren.
	Vanaf 2020 is statusinformatie over de voortgang van aanvragen raadpleegbaar via 'mijn overheid'.	Vanaf 2020 gebruiken we 'mijn overheid' om poststukken digitaal te verzenden, om statusinformatie over aanvragen te delen met aanvragers en onderzoeken we de mogelijkheid om steeds meer gemeentelijke diensten via 'mijn overheid' aan te bieden.		In 2020 wordt deze ontwikkeling ingevoerd maar dit is afhankelijk van de implementatie van het nieuwe zaaksysteem.
	In 2020 kan 80% van alle producten en diensten digitaal worden aangevraagd.	In 2018 wordt een taskforce samen-gesteld die een Plan van Aanpak maakt voor de digitalisering, waarbij informatie-management en de ambities voor de dienstverlening worden betrokken.		Door de ontwikkelingen rondom het zaaksysteem is ervoor gekozen om dit bij de implementatie van het nieuwe zaak- en klantcontactstelsel onder te brengen, daarmee kan de taskforce vervallen. Daarnaast zijn er door de organisatie in 2019 wel nieuwe formulieren ontwikkeld voor een aantal producten.
101.2	Beter passende dienstverlening (maatwerk) en hoge kwaliteit en Klanttevredenheid			
	Vanaf 2019 worden de digitale vaardigheden van onze klanten in samenwerking met onze netwerkpartners verbeterd.	Door inzet van onze medewerkers worden klanten actief geholpen (samen aanvraag doen en het bieden van hulp bij het zoeken van informatie) om gebruik te kunnen maken van onze dienstverlening.		Bij (digitaal) mindere vaardigheden worden klanten inderdaad actief geholpen bij het zoeken naar informatie of het doen van een aanvraag.
	In 2019 heeft de gemeente een nieuwe website o.b.v. toptakenfuncties, duidelijk taalgebruik en eenvoudig in te vullen formulieren.	Jaarlijks monitoren wij het gebruik van onze website en overige diensten en producten om de toegankelijkheid en kwaliteit te verbeteren.		Het gebruik van de website wordt voortdurend gemonitord op kwaliteit, juistheid, taalgebruik en –fouten.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
	De waardering van de dienstverlening (gemiddeld over alle kanalen) uitgedrukt in een cijfer is in 2022 minimaal een 7,0.	Jaarlijks monitoren wij de klanttevredenheid en -bejegening gericht op het verbeteren van onze dienstverlening.		Er wordt momenteel gemonitord op een aantal servicenormen per kanaal. Echter het monitoren van tevredenheid of bejegening is nog niet mogelijk. Er zal in 2020 onderzocht worden op welke wijze tevredenheid en bejegening kan worden gemeten.
	De waardering van de klantbejegening (gemiddeld over alle kanalen) uitgedrukt in een cijfer is in 2022 minimaal een 7,0.	Wij investeren in een organisatieontwikkelingsprogramma waarbij wij enerzijds leren denken en handelen vanuit de behoefte van de klant (klantbetrokken benadering) en anderzijds de zelfredzaamheid van de kant bevorderen.		De organisatieontwikkeling op de genoemde punten zal worden opgepakt, waarbij ook andere ontwikkelingen (bijv. de nieuwe Omgevingswet) worden betrokken.
	De loketfunctie wordt zodanig ingericht dat de wachttijden voldoen aan het in 2019 vast te stellen kwaliteitshandvest dienstverlening (inclusief servicenormen).	Klantstromen worden voortdurend gemonitord, onderzocht en voorspeld om daar in de dienstverlening/inrichting loketfunctie rekening mee te kunnen houden.		Wekelijks wordt gemonitord op wachttijden waarbij het huidige dienstverleningsniveau gehandhaafd blijft. In 2019 komt een voorstel omtrent de vaststelling van servicenormen 1 e lijn dienstverlening (publiekszaken) waarop de monitoring zal worden aangepast.
		Uitvoering pilot bezorging reisdocumenten.		De uitvoering van de pilot wordt niet meer uitgevoerd.
101.3	Minder regels en meer efficiënte en effectieve (digitale) werkprocessen			
	Alle geharmoniseerde werkprocessen ondersteunen een klantgerichte, efficiënte en effectieve dienstverlening.	In 2019 wordt de harmonisatie van werkprocessen afgerond.		Dit project ligt op schema. Na afronding hiervan zal een eventuele verdere harmonisatie en beschrijving van processen in de lijn gebeuren.
		Wij gaan onze werkprocessen analyseren en in 2020 aan de hand van klantreizen onze werkprocessen inrichten. De afhandeling van de werkprocessen vindt digitaal plaats.		Deze activiteit staat voor 2020 op de rol. Eerst vindt implementatie van het nieuwe zaak- en klantcontactstelsel plaats.
	Vanaf 2020 voldoet 80% van de dienstverlening aan de vast te stellen servicenormen.	In 2019 worden op basis van het dienstverleningsconcept servicenormen opgesteld. Deze servicenormen worden doorlopend gemonitord op naleving.		In 2019 komt een voorstel omtrent de vaststelling van servicenormen 1e lijn dienstverlening (publiekszaken) waarop de monitoring zal worden aangepast. De overige servicenormen volgen in een later stadium.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
	In 2020 is de APV in het kader van deregulering en vermindering lastendruk gescreend en opnieuw vastgesteld.	In 2020 wordt een taskforce deregulering ingesteld, die alle regelingen gaat screenen op onnodige regels.		Deze activiteit staat voor 2020 op de rol.
102	De inwoners ervaren een veilige leefomgeving, zowel thuis als in de openbare ruimte			
	Voorkomen en aanpakken van ondermijnende criminaliteit zoals mensenhandel, arbeidsuitbuiting, witwassen en drugshandel.	Ondermijningsbeeldanalyse wordt in 2019 uitgevoerd en opgeleverd.		Het geografisch ondermijningsbeeld Noordoost-Fryslân zal eind oktober 2019 worden opgeleverd aan de driehoek (politie, Openbaar Ministerie en burgemeesters).
		Bibob-toetsing conform de vastgestelde Bibobbeleidslijn (vergunningen, subsidies). Dit betekent meer inzet op screening aan de voorkant.		Er is steeds meer aandacht voor het instrument binnen de werkprocessen van vergunningen. Er hebben al diverse Bibob-toetsen plaatsgevonden. Ook is in één casus advies opgevraagd bij het Landelijk bureau Bibob. Eind april 2019 was er een interne Bibob-training.
		Bevorderen bestuurlijke en ambtelijke integriteit d.m.v. training, bewustwording, gedragscode, screening etc.		Dit jaar wordt een project op het gebied van bestuurlijke en ambtelijke integriteit uitgevoerd, waarin een fundament wordt gelegd voor de implementatie van integriteit in de organisatie en bij het bestuur. Dit fundament bestaat uit beleid, regels en protocollen en een aanzet voor gedrag en houding (o.b.v. training).
		Consequente toepassing 'Handhavings-arrangement art. 13B Opiumwet'.		Er wordt consequent uitvoering gegeven aan de sluiting van woningen en lokalen o.g.v. de Opiumwet. Er wordt intern steeds beter samengewerkt rondom dit instrument. In 2019 zijn tot dusver 3 sluitingen geweest.
	Verlagen van het aantal High Impact Crimes en de onveiligheidsgevoelens (op basis van de index onveiligheids-gevoelens WSJG).	Buurtpreventieprojecten (o.a. WhatsApp buurtpreventie) worden actief gestimuleerd.		Gemeente en politie stimuleren buurtpreventie spontaan (via gewone en social media) en naar aanleiding van inbraken.
		Voorlichting en preventieacties in samenwerking met politie.		Voorlichting en preventieacties zijn doorlopende activiteiten (flyers, witte voetenacties, donkere dagen offensief e.d.) die mede worden afgestemd op en afhankelijk zijn van cijfers omtrent High Impact Crimes.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
		Bevorderen van de meldings- en aangiftebereidheid.		Ook dit betreft een doorlopende activiteit waarbij het accent afwisselend op verschillende delicten ligt (bijvoorbeeld hennep of inbraken).
		Sturing op de lokale politiezorg via het periodieke politieoverleg en de (lokale en districtelijke) driehoek.		Tweewekelijks vindt het Operationeel Veiligheids Overleg (OVO) plaats met de politie. Daarnaast is er structureel overleg met de teamchef, naast de reguliere teambrede driehoek.
Voorkomen dat inwoners overlast ervaren van jeugdgroepen en groepsgedrag in de openbare ruimte.		De groepsaanpak wordt doorontwikkeld; conform deze aanpak worden groepen in beeld gebracht en wordt op maat een plan van aanpak ontwikkeld en uitgevoerd.		Aan deze aanpak wordt in voorkomende gevallen uitvoering gegeven.
		Uitvoering Convenant 'Mei fêste hân'.		Hiervoor wordt verwezen naar programma 3 Soarch en Wolwêzen (Uitvoering van het convenant vindt plaats vanuit Meidwaan en Soarch).
		Inzet outreachende jongerenwerker VNN.		De jongerenwerker (via Verslavingszorg Noord-Nederland) wordt ingezet. Zie programma 3 Wolwêzen en Soarch, doel 3.01.
		Meer toezicht vanuit team FTH/boa's.		Op dit moment zijn geen middelen beschikbaar om formatie hiervoor aan te stellen.
De aanpak van overlast (in het kader van sociale veiligheid) heeft prioriteit in en op basis van het in 2019 vast te stellen Integraal Veiligheidsplan 2019-2022		Toepassen Wet aanpak woonoverlast.		Dit is een ultimatum remedium en wordt alleen toegepast bij extreme gevallen. Voor de toepassing van deze wet is een beleidsregel in ontwikkeling, dit proces is nagenoeg afgerond en vaststelling volgt op korte termijn.
		Bij elke melding van overlast vindt een analyse plaats voor de meest gerichte hulpverlening en aanpak.		'Eenvoudige' overlastmeldingen worden door toezicht en handhaving (T&H) opgepakt. Bij ernstige en/of langdurige overlast, waaraan multi-problematiek ten grondslag ligt, wordt een analyse gemaakt voor een effectieve aanpak door gemeente (Veiligheid, T&H en gebiedsteam) en stakeholders (o.a. politie, woningcorporatie).

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
	Alle vergunningplichtige evenementen voldoen aan de veiligheidsvoorschriften van de gemeente en de hulpdiensten o.a. ter voorkoming van dodelijke ongevallen, dan wel zwaar letsel bij evenementen.	Afhankelijk van de risico-inventarisatie organiseren wij voor een evenement een startbijeenkomst.		Bij grote(re) evenementen met hogere risico's wordt een startbijeenkomst of vooroverleg georganiseerd.
		Een evenement met hogere risico's wordt altijd geëvalueerd.		Op basis van de ervaringen en het verslag van T&H wordt een dergelijk evenement met organisatoren geëvalueerd.
		Er is structureel toezicht en handhaving op evenementen.		Er is structureel toezicht en handhaving op grote(re) evenementen met hogere risico's. Bij kleine(re) evenementen vindt alleen toezicht plaats op basis van meldingen of klachten.
		Meer toezicht in het kader van DHW en strafrechtelijke optreden bij overtreding.		De leeftijdscontroles, bij alle inrichtingen waar alcohol wordt geschonken, zijn in een afrondende fase. Het naleefgedrag na de eerste waarschuwing is goed en er zijn slechts enkele inrichtingen die in de komende periode conform het sanctiebeleid beboet zullen worden. Het nieuwe VTH-beleid en het alcoholpreventiebeleid worden in 2020 vastgesteld, vanaf dat moment zal programmatisch en structureel toezicht op de DHW plaatsvinden.
		Vergunningverlening optochten overeenkomstig plan van aanpak optochten praalwagens; handhaving op de voorschriften door team FTH i.s.m. de politie.		Voor optochten met praalwagens bestaan vaste vereisten voor aanvragen en een vast pakket aan voorschriften voor de vergunning. Per optocht vindt dit jaar vooroverleg plaats met organisatoren over o.a. afmetingen, alcoholgebruik e.d. Er wordt toezicht uitgeoefend en bevindingen worden zo nodig met organisatoren gedeeld en kunnen consequenties hebben.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
	De gemeente maakt zich sterk voor een uitbreiding van de formatie voor geografisch georiënteerde wijkagenten (meer dan in 2018).	De burgemeester zal in diverse (overleg)gremia (driehoek, RBPO NN) pleiten voor meer geografisch georiënteerde wijkagenten.		Binnen de huidige formatie van wijkagenten in de basiseenheid is een uitbreiding voor Noardeast-Fryslân niet realistisch. Bij meer wijkagenten o.b.v. landelijk beleid zal ervoor worden gepleit deze (ook voor Noardeast-Fryslân) geografisch in te zetten.
	De gemeente streeft in het kader van zichtbaarheid/ toegankelijkheid van de politie en werken in de wijk naar het realiseren van minimaal 2 (externe) speerpunten in 2022 uit de Ontwikkelagenda GGP (juli 2018).	Er wordt onderzocht welke speerpunten uit de Ontwikkelagenda GGP (juli 2018) kunnen worden vertaald naar de werkwijze van de Politie Noardeast Fryslân.		Dit onderzoek moet nog plaatsvinden.
		De websites van gemeente en politie worden gescreend op toegankelijkheid voor en duidelijkheid over het doen van aangiften, meldingen en klachten.		Via de website van de gemeente kunnen online diverse meldingen worden gedaan. Aangezien de website van de politie landelijk wordt geregeld, heeft de gemeente daar geen invloed op kunnen uitoefenen.
103	De gemeente heeft een eigentijds en integer bestuur dat een goede relatie met de burger onderhoudt en ruimte geeft aan nieuwe vormen van participatie en democratie			
104	Gezond financieel beleid voor de lange termijn			

Onderwerp beleidsdocumenten
<i>Dienstverlening</i>
Kadernotitie dienstverlening / gebiedsgericht werken 2015
Besturings- en organisatiefilosofie en hoofdstructuur Noardeast-Fryslân en Dantumadiel (2017)
Centrumregeling en Dienstverleningshandvest Dantumadiel – Noardeast-Fryslân (2018)
Dienstverleningsconcept Noardeast-Fryslân en Dantumadiel
<i>Veilige woon- en leefomgeving</i>
Regionaal Beleidsplan Veiligheid 2015-2018 Noord-Nederland (Politie)
Regionaal Beleidsplan Veiligheidsregio Fryslân
Samenwerkingsovereenkomst Veiligheidshuis Fryslân
Convenant Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC)
Handhavingsarrangement en 0-beleid art. 13B Opiumwet
<i>Krachtig en eigentijds bestuur</i>
Herindelingsadvies DFK-gemeenten (2017)
Besturings- en organisatiefilosofie en hoofdstructuur Noardeast-Fryslân en Dantumadiel (2017)
Centrumregeling en Dienstverleningshandvest Dantumadiel – Noardeast Fryslân (2018)
Sociaal Economisch Masterplan en Agenda Netwerk Noordoost (ANNO)
Notitie gebiedsgericht werken Noardeast-Fryslân en Dantumadiel

	Onderwerp beleidsdocumenten
	<i>Gezond financieel beleid voor de lange termijn</i>
	Financiële beleidsdocumenten (begroting, meerjarenraming, jaarrekening en perspectiefnota)

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Vereniging van Friese Gemeenten	De VFG behartigt de belangen voor alle Friese gemeenten, totaal 24.
Vereniging van Nederlandse Gemeenten	De VNG behartigt de belangen voor alle Nederlandse gemeenten.
Vereniging van Waddenzeegemeenten	Deze vereniging treedt op als belangenorganisatie voor alle Waddenzeegemeenten.
Veiligheidsregio Fryslân (VRF), onderdeel veiligheid	Belangrijke partner bij het realiseren van een veilige woon- en leefomgeving
Shared Servicecentrum Leeuwarden	Het SSL garandeert en faciliteert de ICT-voorzieningen en –dienstverlening voor de gemeenten Noardeast-Fryslân en Dantumadiel. Zij scheidt zoveel mogelijk de randvoorwaarden voor een efficiënte bedrijfsvoering en een klantgerichte en effectieve dienstverlening.

Overzicht baten en lasten 2019

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2019	Begroting na wijziging	Wijziging 2 ^e rapportage	Begroting na 2 ^e rapportage
Baten	742	742	-13	729
Lasten	-8.169	-7.385	-37	-7.422
Saldo baten en lasten	-7.427	-6.643	-50	-6.694
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	1.127	1.169	100	1.269
Geraamd resultaat	-6.300	-5.474	49	-5.425

Toelichting op de wijzigingen

Bedragen x € 1.000	Afwijkingen 2 ^e rapportage	Incidenteel (I) Structureel (S)
Baten		
Overige verschillen kleiner dan € 50.000	-13	I
Totaal baten	-13	
Lasten		
Burgemeester en Wethouders		
De 1fte extra wethouder was in 2019 nog niet financieel vertaald in de begroting, deze extra last wordt gecompenseerd door een onttrekking aan de Algemene reserve.	-100	I
Burgemeester en Wethouders		
De loonkosten van de gemeentesecretaris (0,5fte) behoren conform het BBV geraamd te zijn op het taakveld Overhead en niet op het taakveld Bestuur. Per saldo is de mutatie budget neutraal.	70	I
Overige verschillen kleiner dan € 50.000	-8	I
Totaal lasten	-37	

Bedragen x € 1.000	Afwijkingen 2 ^o rapportage	Incidenteel (I) Structureel (S)
Toevoegingen aan reserves		
Totaal toevoegingen aan reserves	0	
Onttrekkingen aan reserves		
Onttrekking aan de Algemene reserve ter dekking van 1fte wethouder gedurende deze collegeperiode, dekking is de herindelingsvergoeding.	100	I
Totaal Onttrekkingen	100	
Totaal saldo wijzigingen	49	

Programma 2: Mienskip

Waar gaat programma 2 'Mienskip' over?

Portefeuillehouder(s) : P. de Graaf, J. D. de Vries
Programmaregisseur : M. Jansen
Programmamanager : L. Venekamp

Inleiding:

In Noardeast-Fryslân staan inwoner en samenleving centraal en gaan we uit van de leefwereld van de inwoners in onze samenleving. Dat past bij de veranderende rollen die overheid, inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties innemen. We ontwikkelen ons van een overheid die beslist en stuurt en daar waar nodig mensen en organisaties daarbij betreft, naar een overheid die inwoners en instellingen faciliteert bij door hen aangedragen ideeën.

De rol van de gemeente is binnen dit programma dan ook vaak die van:

- een netwerkende overheid, die samenwerking zoekt met andere partijen en daarmee gezamenlijk doelen bepaalt;
- een responsieve, participerende overheid, die ruimte geeft aan maatschappelijke initiatieven van onderop en deze ondersteunt.

Vanwege de veranderende rol van de gemeente is een aantal doelen binnen dit programma opgenomen als procesdoelen: we gaan met initiatiefnemers en partners een (gebiedsgericht) proces in en het resultaat is niet vooraf te bepalen. De doelen zijn daarom vaak minder 'smart' geformuleerd.

Daar waar meetbare smartdoelstellingen zijn geformuleerd zal een nulmeting worden uitgevoerd en worden gegevens van GGD en Waar staat je gemeente gebruikt.

Noardeast-Fryslân kent een rijk verenigingsleven en sterke mienskipssin. Activiteiten op het gebied van sport en cultuur, al dan niet in verenigingsverband, verbindt mensen en vergroot de levendigheid van de dorpen. Het is daarom belangrijk initiatieven blijvend aan te jagen en te ondersteunen.

Binnen de gemeente hebben we echter wel te maken met demografische ontwikkelingen: bevolkingsdaling, vergrijzing en ontgroening. Dit heeft gevolgen voor bijvoorbeeld voorzieningen als sportclubs, scholen, zorgvoorzieningen en wonen en daarmee voor de leefbaarheid.

Duidelijk is dat het niet mogelijk is alle voorzieningen of accommodaties in de regio te behouden. Er is discussie nodig over voorzienings spreiding, op thematisch of meer integraal niveau. In alle gevallen is afstemming nodig, anders riskeert de gemeente de leefbaarheid en vitaliteit.

Het realiseren van een toekomstige voorzieningsstructuur (voorzieningstransitie) vergt tijd en zal vorm moeten krijgen mét de betrokken partners (zoals schoolbesturen en sportverenigingen) en de dorpen (inwoners). Het is belangrijk betrokkenen te informeren over bevolkingsontwikkelingen en met elkaar de perspectieven voor de toekomst te bespreken.

Hoofddoelstelling:

Behouden en versterken van vitale gemeenschappen en van de leefbaarheid

Kerdoelstellingen:

De hoofddoelstelling is nader uitgewerkt naar kerndoelstellingen die hieronder per onderwerp worden beschreven.

Onderwerp Sociale verbondenheid

Kerdoelen

Meer sociale verbondenheid en betrokken burgers

Speerpunten:

- aanbod van culturele activiteiten;
- aanbod van cultuureducatie voor kinderen / jeugd;

Waar gaat programma 2 'Mianskip' over?

- sportactiviteiten;
- verenigingsleven;
- vrijwillige inzet in dorpen.

Meer zelforganisatie, zelfsturing en eigen verantwoordelijkheid van inwoners

Speerpunten:

- ondersteunen en versterken van initiatieven van onderop;
- duidelijk gemeentelijk aanspreekpunt;
- participatie van burgers;
- samenhang in initiatieven waar mogelijk;
- overheidsparticipatie / nieuw samenspel inwoners en overheid.

Onderwerp Voorzieningenniveau

Kerdoel

Beter passend voorzieningenniveau

Speerpunten:

- onderwijs;
- culturele voorzieningen (culturele infrastructuur);
- sportvoorzieningen;
- overige maatschappelijke voorzieningen (en combi's).

Onderwerp Talentontwikkeling (onderwijs, cultuur)

Kerdoelen

Optimaliseren van de schoolloopbaan zodat kinderen beter voorbereid zijn op hun toekomst

Speerpunten:

- doelgroep jongeren;
- aansluiting onderwijs op arbeidsmarkt.

Jongeren in de gelegenheid stellen hun talenten op het gebied van cultuur te ontdekken

Speerpunten:

- doelgroep 0-16 jarigen.

Onderwerp Verbondenheid met het gebied

Kerdoelen

Versterken van de culturele identiteit van het gebied

Speerpunten:

- samenwerkingsverbanden;
- richten op kinderen basisschoolleeftijd–educatie;
- initiatieven aanjagen en faciliteren;
- inwoners zijn trots op de streek/gemeente waar ze wonen.

Kerdoelen

Versterken van de Friese taal(cultuur)

Speerpunten:

- doelgroep kinderen basisschoolleeftijd;
- tweetalige gemeentelijke organisatie;
- zichtbaarheid van het Fries.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
201.1	Meer sociale verbondenheid en betrokken burgers			
	Het aantal mensen dat in aanraking komt en betrokken is bij culturele activiteiten is in 2022 toegenomen met 10% t.o.v. 2018.	Nieuwe initiatieven op cultureel gebied worden gestimuleerd.		Culturele evenementen en activiteiten worden daar waar mogelijk gesubsidieerd (doorlopend).
	Toename van het aantal door inwoners georganiseerde activiteiten al dan niet in verenigingsverband gericht op de levendigheid van de dorpen.	De mogelijkheden om een regionale culturele agenda te ontwikkelen worden onderzocht.		We sluiten aan bij bestaande initiatieven als (regionale) kranten en websites.
201.2	Meer zelforganisatie, zelfsturing en eigen verantwoordelijkheid van inwoners			
	De burgers hebben meer mogelijkheden voor invloed op hun eigen leefomgeving.	In 2019 worden dialoogsessies gehouden met besturen van streek-, wijk- of dorpsbelangen over gewenste ondersteuning. Op basis van de resultaten wordt ondersteuning op maat ingericht (bv overleggen, netwerkbijeenkomsten, cursussen).		Er zijn gesprekken gevoerd om de dorpen op maat te ondersteunen (dit is een continue proces).
		In overleg met betrokkenen uit de samenleving wordt een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden om gebiedsgericht te werken en te komen tot een gebiedsagenda.		Er is een startnotitie "Dorpen- en wijkenfonds" opgesteld door de procesgroep. Deze notitie is door de raad in juni vastgesteld. Daarnaast is gestart met het uitzetten van een korte vragenlijst over een dorpen- en wijkenfonds onder bewoners via het dialoogproces van de Oanhekker.
		Digitaal en/of analoog wordt gepubliceerd wie het bestuurlijk en ambtelijk aanspreekpunt is voor besturen van streek-, wijk- of dorpsbelangen, verenigingen, instellingen en bedrijven.		Een aantal contactwethouders zijn gestart met een kennismakingsbezoek aan hun dorpen.
		In het kader van gebiedsgericht werken en het opzetten van een integrale gebiedsagenda worden streken, wijken en dorpen gestimuleerd en gefaciliteerd op drie verschillende niveaus: <ul style="list-style-type: none"> • belangenbehartiging • burgerinitiatieven • integrale projecten binnen en buiten de streek. 		In het kader van het gebiedsgericht werken (GGW) is er vanuit de afdeling Dorpen & Wijken een werkgroep gevormd. De werkgroep heeft een onderzoek gedaan naar een mogelijke aanpak om te starten met een pilot GGW. Dit onderzoek heeft een korte notitie met een voorstel opgeleverd.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
		In het kader van de Omgevingswet wordt een proces gestart om te komen tot een gekantelde manier van werken volgens het principe "ja, mits".		De Oanhekker is gestart met de toer langs dorpen en wijken. In deze dialoogwagen zijn medewerkers van de gemeente in gesprek gegaan met inwoners en besturen van dorpsbelangen/wijkraden over hun leefomgeving.
202	Beter passend voorzieningenniveau			
	Initiatieven vanuit de samenleving worden gestimuleerd en in het kader van een gebiedsgericht proces (zie 2) opgepakt.	Meedenken over het clusteren van voorzieningen		Er zijn verschillende initiatieven vanuit de samenleving waarbij de gemeente meedenkt of die worden gefaciliteerd. Er zijn voorstellen ingediend, die wachten op de begrotingsbehandeling (Hallum).
	Er worden gebiedsgerichte processen doorlopen met inwoners, dorpen en initiatiefnemers, gericht op een voorzieningenstructuur met maatschappelijke voorzieningen (voor sport, cultuur en ontmoeten) die betaalbaar, bereikbaar en van voldoende kwaliteit zijn.	Er wordt in 2019 gestart met een beleidsplan (masterplan) Sport, waarbij het accent in de eerste fase vooral zal liggen op het harmoniseren van beleid en het samen met verenigingen onderzoeken van de wijzen van eigendom, beheer en exploitatie van accommodaties.		Er zijn gesprekken gevoerd met de buitensportverenigingen. Er wordt nu gewerkt aan een uitgangsnootitie voor het harmoniseren van het sportaccommodatiebeleid en deze zal later dit jaar met het gemeentebestuur worden besproken. In het kader van de sportstimulering is er vanuit het Rijk de regeling Lokaal Sportakkoord.
	In 2020 zijn afspraken gemaakt met onderwijsorganisaties om goed, bereikbaar onderwijs te borgen met respect voor identiteit.	Binnen het regionale project 'Regionale agenda onderwijsvoorzieningen' (Noardeast-Fryslân, Dantumadiel en Achtkarspelen) wordt met schoolbesturen gewerkt aan een gezamenlijk plan van aanpak en worden fusiebesluiten voorbereid in de regio waar ten minste 6 basisscholen (3 x 2 scholen) bij betrokken zijn.		Er is gewerkt aan de totstandkoming van de samenwerkingsschool op wettelijke grondslag in Holwerd (per 1-8-2019 een feit) . De besluitvorming over de bouw van de school wacht op besluitvorming in november.
				Het project is regionaal; in de regio is samengewerkt aan fusiebesluiten.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
	Het aanbod van onderwijs-, voorschoolse en andere maatschappelijke voorzieningen wordt geclusterd waardoor samenwerking van gebruikers gefaciliteerd en gestimuleerd wordt. In 2020 is op één locatie een nieuw initiatief ontwikkeld.	De agenda voor onderwijsvoorzieningen (2017) met kansrijke locaties voor IKC's wordt jaarlijks geactualiseerd.		Hierover wordt aan het einde van het jaar gerapporteerd.
	Een Integraal Huisvestingsplan (IHP) met een doorkijk tot 2032 met het oog op toekomstbestendige basisscholen op de juiste locaties.	In 2018 en 2019 worden de mogelijkheden onderzocht voor ontschotting van middelen t.b.v. realisatie van kindcentra.		De focus ligt op passend onderwijs en jeugdzorg en daarom wordt hierover in het programma Soarch en Wolwêzen gerapporteerd.
In 2020 is voor één locatie de clustering van maatschappelijke voorzieningen uitgewerkt (inventarisatie voorzieningen, mogelijkheden tot clustering, besluit inclusief planning).			In Holwerd en Oosternijkerk zijn de eerste stappen gezet om de school met andere voorzieningen te clusteren, het wachten is nu op financiering van de vervangende nieuwbouw.	
Gemeenten en schoolbesturen stellen gezamenlijk een meerjarig Integraal Huisvestingsplan (IHP) op, waarover Op Overeenstemming Gericht Overleg (OOGO) gevoerd wordt en dat in de plaats treedt van de bestaande jaarcyclus.			Het IHP is besproken met het OOGO en gaat in oktober op route naar college en gemeenteraad.	
Er wordt een investeringsprogramma voor een periode van 4 jaar vastgelegd in het IHP met een doorkijk naar meerdere jaren na deze periode.			Het IHP met investeringsprogramma is besproken met het OOGO en gaat in oktober op route naar college en gemeenteraad.	
203.1	Optimaliseren van de schoolloopbaan zodat kinderen beter voorbereid zijn op hun toekomst			
	Toekomstgericht onderwijs d.w.z. onderwijs gericht op het ontwikkelen van 21 st -eeuwse vaardigheden wordt gestimuleerd.	Er wordt geïnvesteerd in 21 st eeuwse vaardigheden en innovatie.		Er zijn vanuit Kennislab projecten uitgevoerd voor basisscholen gericht op onder andere digitale vaardigheden en techniek. De Roobol scholen doen mee aan Bouwen aan ambitie.
	Alle scholen doen mee aan projecten geïnitieerd door Kennislab.	Maatregelen gericht op betere aansluiting van het onderwijs op de vereisten in het bedrijfsleven.		Er worden vanuit Kennislab projecten voorbereid onder meer voor de thema's Techniek en Zorg
	De gemeente is partner van samenwerkingsverbanden van onderwijs, ondernemers en overheid.			Behoort inmiddels tot de reguliere structuur.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
203.2	Jongeren in de gelegenheid stellen hun talenten op het gebied van cultuur te ontdekken			
	Het aantal leerlingen van het primair- en voortgezet onderwijs dat gedurende hun schooltijd in aanraking komt met meerdere culturele activiteiten is in 2022 met 5% toegenomen t.o.v. 2018.	De samenwerking tussen scholen, culturele instellingen, kunstenaars en musea stimuleren door voorwaarden op te nemen in de subsidieovereenkomsten en beschikkingen.		Keunstwurk zou een nulmeting doen van het aantal culturele activiteiten op scholen, maar ziet daar toch van af. Team Mienskip pakt dat nu zelf op. In het kader van de harmonisatie van de subsidies wordt gekeken of het onderdeel samenwerking als subsidievoorwaarde kan worden opgenomen.
204.1	Versterken van de culturele identiteit van het gebied			
	Initiatieven en activiteiten zijn beter op elkaar afgestemd / met elkaar verbonden. Mensen vinden elkaar bij het voorbereiden van en bezoeken van culturele activiteiten.	Behouden en waar mogelijk versterken van de samenwerkingsverbanden die ontstaan zijn in het kader van LF-2018 behouden en versterkt kunnen worden. Het Vriendschapscomité Dokkum wordt ondersteund bij het stimuleren van culturele uitwisseling en contacten met Fulda; in 2019 worden speciale activiteiten in het kader van het 1275-jarig bestaan van Fulda georganiseerd waar Dokkum en de regio zich zullen presenteren (bv. kunst, cultuur, geschiedenis).		Met de provincie en alle Friese gemeenten hebben de eerste gesprekken over de legacy van LF-2018 plaatsgevonden.
	Het aantal scholen dat aandacht besteedt aan de cultuurhistorie van de regio is in 2022 toegenomen met 5% t.o.v. 2018.	De samenwerking tussen scholen, lokale musea en andere erfgoedinstellingen stimuleren.		Gedurende het hele jaar worden activiteiten georganiseerd; deze worden financieel ondersteund (dit jaar extra) In het kader van de harmonisatie van de subsidies wordt gekeken of het onderdeel samenwerking als subsidievoorwaarde kan worden opgenomen.
204.2	Versterken van de Friese taal(cultuur)			
	It tal trijetalige skoallen is yn 2020, neffens 2017, ferdûbele.	Basisskoallen stimulearre om Frysk taalbelied in plak yn harren skoalbelied te jaan (bygelyks troch it Frysk op de agenda fan it REA te setten).		Der wurdt wurke oan harmonisearre taalbelied. Ien fan de oandachtspunten is it Frysk op de skoallen.
	Yn 2020 is 90% fan alle pjutteropfanglokaasjes en bernedeiferbliuwen twatalich sertifisearre.	Yn oerlizzen mei skoallen en bernedeiferbliuwen it Frysk ûnder de oandacht bringe.		7 berneopfanglokaasjes binne dwaande mei it trajekt om te kommen ta in twatalige lokaasje
	De sichtberens fan it Frysk yn 'e gemeente en de gemeentlike organisaasje fergrutsje			

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
		Kursussen Frysk foar it persoanel.		Der wurd sjoen at der yn 2019/2020 wer nije kursussen organisearre wurde kinne. Dit hinget fan de finansjele mooglikheden ôf.
		Op alle ôfdielingen 2 taalomtinkers oanwize dy't stikken oersetse kinne yn it Frysk en dy't ambassadeur binnen foar de Fryske taal.		22 meiwurkers ha harren beskikber steld as taalomtinker. Kollega's kinne by harren terjochte foar fragen oer it brûken fan it Frysk. Der binne op alle ôfdielingen 1 of mear taalomtinkers. Der is trochinnend oandacht foar it Frysk op de webside .

Onderwerp beleidsdocumenten
<i>Sociale verbondenheid</i>
(Notitie gebiedsgericht werken Noardeast-Fryslân en Dantumadiel 2019-2022)
<i>Voorzieningenniveau</i>
Agenda voor onderwijsvoorzieningen in Noordoost Fryslân (2017)
Atlas van Noordoost Fryslân Eindrapport (sept. 2015)
Naar een regionaal voorzieningspreidingsmodel in Noordoost Fryslân 2010-2030 (jan. 2014)
Naar een regionale ontwikkelagenda voor onderwijsvoorzieningen in NO Friesland; Verkennend masterplan huisvesting DDFK
<i>Talentontwikkeling (onderwijs, cultuur)</i>
Kennislab
<i>Verbondenheid met het gebied</i>
Frysk Taalbelied 2017-2020 (vastgesteld door voormalige gemeenten Dantumadiel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a.)
Nog op te stellen Cultuurnota Noardeast-Fryslân en Dantumadiel; met aandacht voor de streekgebonden verschillen die er ook binnen NEF zijn en voor specifieke Dantumadielse onderwerpen

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Roobol	Verzorgt het openbaar onderwijs zoals beschreven in artikel 46 van de Wet op het primair onderwijs
Elan Onderwijsgroep	Verzorgt het openbaar onderwijs zoals beschreven in artikel 46 van de Wet op het primair onderwijs
Stichting Zwembad voor Kollumerland en Nieuw Kruisland It Paradyske	Instandhouden zwembadvoorziening

Overzicht baten en lasten 2019

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2019	Begroting na wijziging	Wijziging 2 ^e rapportage	Begroting na 2 ^e rapportage
Baten	118	118	0	118
Lasten	-8.271	-11.633	-9	-11.642
Saldo baten en lasten	-8.153	-11.515	-9	-11.524
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	1.005	4.403	0	4.403
Geraamd resultaat	-7.148	-7.112	-9	-7.121

Toelichting op de wijzigingen

Bedragen x € 1.000	Afwijkingen 2 ^e rapportage	Incidenteel (I) Structureel (S)
Baten		
Totaal baten		
Lasten		
MFC Triemen – Westergeest		
Administratieve fout. Stond ooit als bijdrage aan GR, maar is niet meer relevant. Structureel al in begroting 2020 verwerkt	87	I
Bibliotheekwerk		
Via de septembercirculaire ontvangen we voor de jaren 2019 t/m 2021 € 100.000 per jaar ontvangen voor bibliotheekvoorzieningen in kleine kernen. Dit geld is bedoeld om de bereikbaarheid van de openbare bibliotheken in de regio hierdoor te verbeteren. De middelen voor 2020-2021 zijn verwerkt in de begroting 2020.	-100	I
Overige verschillen kleiner dan €50.000	4	I
Totaal lasten	-9	
Totaal saldo wijzigingen	-9	

Programma 3: Soarch en Wolwêzen

Waar gaat programma 3 'Soarch en Wolwêzen' over?

Portefeuillehouder(s) : J.D. de Vries
Programmaregisseur : M. Kouwenhoven
Programmamanager : G. Hettema

De transitie als gevolg van het in werking treden van de Jeugdwet, Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en de Participatiewet heeft de afgelopen jaren van onze inwoners/cliënten, zorgaanbieders, hulpverleners en gemeente grote inspanningen geleverd. Ook in de toekomst blijven deze inspanningen van de partijen gevraagd om het sociale domein verder te transformeren. Met de transformatie van het sociaal domein wordt beoogd een nieuwe inrichting van ons zorgstelsel tot stand te brengen. Met deze transformatie van het sociaal domein willen we bereiken dat mensen zelfredzaam en samen redzaam zijn en zelf de regie over hun leven kunnen behouden. De gemeente is verantwoordelijk voor het bieden van hulp en ondersteuning aan die inwoners die niet in staat zijn op dit op eigen kracht te doen.

In 2019 wordt deze transformatie verder vormgegeven door de inzet op preventie, de inzet van algemene voorzieningen en de inzet op participatie en meedoen in de samenleving. Het transformeren van het sociale domein is een continu proces waar tezamen met inwoners, zorgaanbieders en overige belanghebbenden vorm aan moet worden gegeven.

De gemeente Noardeast-Fryslân streeft naar een samenleving waar inwoners de mogelijkheid hebben om mee te doen, ongeacht belemmeringen of beperkingen. Binnen dit programma worden onze inwoners gestimuleerd om zoveel mogelijk te participeren in de samenleving.

Hoofddoelstelling:

Inwoners in onze gemeente hebben de mogelijkheid om mee te doen, ongeacht belemmeringen of beperkingen.

Kerndoelstellingen:

De hoofddoelstelling is nader uitgewerkt naar kerndoelstellingen die hieronder per onderwerp worden beschreven.

Onderwerp Langer leven in gezondheid

Kerndoel

Langer leven in goede gezondheid

Speerpunten:

Verbeteren van de leefstijl:

- voorkomen onverantwoord gebruik van verslavende middelen als alcohol, drugs en tabak;
- verbeteren psychisch welbevinden;
- meer inwoners op gezond gewicht;
- verbeteren toegang tot zorg.

Onderwerp Meer maatschappelijke participatie

Kerndoel

Meer maatschappelijke participatie

Speerpunten:

- zinvolle besteding van de dag;
- inkomen zekerstellen;
- schulden voorkomen;
- ondersteunen van mantelzorgers;
- bevorderen vrijwillige inzet;
- eenzaamheid/sociaal isolement tegenaan;
- vermindering laaggeletterdheid;

Waar gaat programma 3 'Soarch en Wolwêzen' over?

- ondersteuning bij zorgvraag.

Onderwerp Gunstiger opvoedklimaat

Kerdoel

Gunstiger opvoedklimaat

Speerpunten:

- veilige passende leer- en leefomgeving (thuis en op school);
- versterken ouderschap;
- alle kinderen kunnen meedoen.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
301	Langer leven in goede gezondheid			
	<i>Volwassenen:</i> Het aantal inwoners (18 jaar en ouder) dat onverantwoord gebruik maakt van verslavende middelen als alcohol, drugs en tabak daalt.	Jaarlijks activiteitenprogramma 'Integrale aanpak middelengebruik Noordoost Fryslân' (convenant VO-scholen, politie en het (voormalige) DDFK) uitvoeren.		Activiteitenprogramma voor dit schooljaar loopt (valt onder convenant Mei Feste Hân).
		Activiteitenprogramma van het Preventie- en Handhavingsplan 2018 – 2021 (o.g.v. Drank- en Horecawet) uitvoeren.		Dit proces heeft vertraging opgelopen. Preventie- en handhavingsplan wordt op een later moment opgesteld en kent een looptijd van 2020-2023.
	Het aantal inwoners (18 jaar en ouder) met depressieve gevoelens neemt af.	Activiteitenprogramma Gezondheidsbevordering (nota Gezondheidsbeleid 2018 – 2021) uitvoeren.		Dit proces heeft vertraging opgelopen. Het gezondheidsbeleid zal een looptijd kennen van 2020-2023.
				Activiteiten ter voorkoming van depressieve gevoelens zijn onder meer de inloopvoorziening en buurtkamers (via het welzijnswerk).
	De deelname aan activiteiten door inwoners met een psychische kwetsbaarheid (18 jaar en ouder) neemt toe.	Activiteitenprogramma Gezondheidsbevordering (nota Gezondheidsbeleid 2018 – 2021) uitvoeren.		Het Gezondheidsbeleid 2020-2023 moet nog opgesteld worden.
				Aanbod activiteiten door o.a. inloopvoorzieningen en buurtkamers.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
	Het aantal inwoners (18 jaar en ouder) met overgewicht neemt af.	Activiteitenprogramma Gezondheidsbevordering (nota Gezondheidsbeleid 2018 – 2021) uitvoeren.		Het Gezondheidsbeleid 2020-2023 moet nog opgesteld worden. Dit geldt ook voor het bijbehorende activiteitenprogramma.
		Programma GIDS uitvoeren.		Via projecten van GIDS (gezond in de stad) wordt ingezet op het voorkomen en bestrijden van overgewicht.
	<i>Jeugd en jongeren:</i> Het aantal inwoners (tot 18 jaar) dat onverantwoord gebruik maakt van genotmiddelen als alcohol, drugs en tabak daalt.	Inzetten van jongerenwerkers voor jeugdproblematiek (inclusief verslavende middelen) op scholen en op straat.		De jongerenwerker (via VNN) wordt in 2019 ingezet voor het voortgezet onderwijs om met name de toeleiding naar de hulpverlening te organiseren.
		Inzetten van een hulpverlener VNN.		De hulpverlener van VNN wordt in 2019 ingezet.
	Het aantal inwoners (tot 18 jaar) dat voldoet aan de landelijke beweegnormen neemt toe.	Activiteitenprogramma Gezondheidsbevordering (nota Gezondheidsbeleid 2018 – 2021) uitvoeren.		Het project "de gezonde school" loopt en wordt op diverse scholen uitgevoerd. Ook wordt ingezet op beweegonderwijs op de scholen.
		Programma GIDS uitvoeren.		Via projecten van GIDS (gezond in de stad) wordt ingezet op het voorkomen en bestrijden van overgewicht.
	De deelname aan activiteiten door inwoners met een psychische kwetsbaarheid (tot 18 jaar) neemt toe.	Activiteitenprogramma Gezondheidsbevordering (nota Gezondheidsbeleid 2018 – 2021) uitvoeren.		Activiteitenprogramma moet nog opgesteld worden.
				Vanuit het convenant Mei Feste Hân worden diverse activiteiten aangeboden die onder andere het pesten tegen moeten gaan (cyberpesten).
	Het aantal inwoners (tot 18 jaar) met overgewicht neemt af.	Uitvoering basistaken en aanvullend pakket Jeugdgezondheidszorg door GGD Fryslân (jaarlijks wordt het aanvullend pakket herzien).		Het project "de gezonde school" loopt en wordt op diverse scholen uitgevoerd. Ook wordt ingezet op beweegonderwijs op de scholen.
		Activiteitenprogramma Gezondheidsbevordering (nota Gezondheidsbeleid 2018 – 2021) uitvoeren.		Activiteitenprogramma moet nog opgesteld worden.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
		Programma GIDS uitvoeren.		Via projecten van GIDS (gezond in de stad) wordt ingezet op het voorkomen en bestrijden van overgewicht.
	De ouderbetrokkenheid en de deelname van scholen aan preventieprogramma's over verslavende middelen wordt verhoogd.	Uitvoering basistaken en aanvullend pakket Jeugdgezondheidszorg door GGD Fryslân (jaarlijks wordt het aanvullend pakket herzien).		Meerdere activiteiten vanuit het convenant worden per klas georganiseerd.
302	Meer maatschappelijke participatie			
	Eind 2020 is het aantal inwoners dat zichzelf financieel redt toegenomen.	Er wordt voortdurend gecommuniceerd over minimaregelingen.		Op diverse manieren wordt over minimaregelingen gecommuniceerd. In augustus is er een nieuwe minimagids uitgebracht.
		Aanpak schulddienstverlening verder intensiveren.		Er is na de implementatie van het systeem Stratech gewerkt aan de toegang voor schulddienstverlening, waarbij de gemeente meer zelf zorgt voor budgetbeheer.
		Integrale intake bevorderen vanuit gebiedsteam.		Integrale intake is het uitgangspunt voor de gemeentelijke dienstverlening, door diverse belemmeringen (wetgeving en systemen is dat niet altijd mogelijk. Desondanks zijn er wel stappen gezet in met name de samenwerking met NEF voor de intake.
	Het aantal inwoners (18 jaar en ouder) en jeugd en jongeren (tot 18 jaar) dat in armoede leeft neemt jaarlijks af.	Er wordt voortdurend gecommuniceerd over minimaregelingen (waaronder het kindpakket).		Op diverse manieren wordt over minimaregelingen gecommuniceerd. In augustus is er een nieuwe minimagids uitgebracht.
	Eind 2019 is het aantal uitkeringsgerechtigden met een langdurige afstand tot de arbeidsmarkt met een zinvolle besteding van de dag toegenomen.	Gedurende een periode van 3.5 jaar worden 1000 uitkeringsgerechtigden in traject genomen met als doel om een actueel (participatie) beeld te krijgen en in te zetten op een doorgeleiding naar een passende participatieplek.		Project loopt (vooreerst uit reguliere middelen bekostigd). Meer middelen zijn noodzakelijk om in te kunnen zetten op de groep bijstandsgerechtigden met een langdurige afstand tot de arbeidsmarkt.
	Eind 2020 is het aantal overbelaste mantelzorgers gedaald naar maximaal 16%.	In 2020 is er een verbeterd aanbod respijtzorg gerealiseerd binnen het inkoopkader van de Wmo.		Inkoopproces Wmo is gestart (o.a. gesprekken zorgaanbieders), respijtzorg maakt onderdeel uit van de aanbesteding.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
		Het beleidsplan "fan Wearde" wordt geëvalueerd en er wordt in 2019 een nieuw actieplan opgesteld waarbij ook aandacht is voor de jonge mantelzorger.		Uitvoeringsagenda 2019 wordt uitgevoerd.
	Het percentage inwoners dat als vrijwilliger actief is bedraagt eind 2020 60% (minimaal 1 keer per jaar vrijwilligerswerk gedaan).	De gemeente voert regie op het jaarplan en projecten van de welzijnsstichtingen om de zelfredzaamheid en participatie van inwoners te stimuleren (inzet van bijvoorbeeld huisbezoeken).		Loopt conform planning.
Het aantal inwoners dat in een sociaal isolement verkeert, neemt af met 5% in een periode van 4 jaar (nulmeting 2017).		De gemeente voert regie op het jaarplan en projecten van de welzijnsstichtingen om de zelfredzaamheid en participatie van inwoners te stimuleren (inzet van bijvoorbeeld huisbezoeken).		Loopt conform planning. Het voeren van huisbezoeken door gebiedsteam en welzijnswerk maakt onderdeel uit van de reguliere werkwijze.
		Jaarlijks worden er ontmoetingen georganiseerd tussen het gebiedsteam en zorgaanbieders om de verdere samenwerking te versterken.		In juni heeft er opnieuw een zorgfestival plaatsgevonden om ontmoeting tussen zorgaanbieders en gebiedsteam te organiseren. De voorbereidingen voor de "kom-erbij-week" in oktober zijn gestart.
		Er wordt ingezet op de deelname aan activiteiten door inwoners met een beperking door het aanbod van activiteiten inzichtelijk en toegankelijk te maken.		Doorlopend proces. Via de website noordoosthelpt.nl wordt het aanbod digitaal inzichtelijk gemaakt. Ook via medewerkers van het gebiedsteam kan het lokale aanbod onder de aandacht worden gebracht.
In 2019 worden de regionale afspraken ten aanzien van personen met verward gedrag lokaal geïmplementeerd en dit zorgt jaarlijks voor een afname van het aantal meldingen.		De gemeente maakt in 2019 lokale afspraken met ketenpartners over personen met verward gedrag (woningbouw, welzijnswerk, zorgaanbieders).		De Friese aanpak verward gedrag is in uitvoering. Diverse onderdelen (bijv. vervoer) zijn reeds gerealiseerd. .
		Jaarlijks worden er ontmoetingen georganiseerd tussen het gebiedsteam en zorgaanbieders om de verdere samenwerking te versterken.		Zorgfestival in juli gehouden om ontmoeting mogelijk te maken.
Eind 2020 is het aantal inwoners dat gebruik maakt van de digitaalhuizen toegenomen ter bestrijding van laaggeletterdheid.		Er worden verspreid over de gemeente digitaalhuizen geopend om een optimale toegang voor laaggeletterden te organiseren.		Digitaalhuizen in de gemeente zijn actief. Samen met gebiedsteam en scholen wordt gewerkt aan doorverwijzing.
		Er worden themamiddagen en doorlopen cursussen georganiseerd om laaggeletterdheid onder de aandacht te brengen en een goede doorverwijzing te realiseren (digitaalhuisplus).		Door de bibliotheek worden doorlopend activiteiten georganiseerd rondom het thema laaggeletterdheid.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
		Ingezet wordt op de communicatie richting inwoners (briefwisseling en website) en de gemeente hanteert daarbij een maximaal niveau geschikt voor laaggeletterden.		Project Partoer om te starten met vereenvoudigde brieven voor inwoners moet nog opgestart worden. Moet in 2019 nog worden opgestart.
		Jaarlijks wordt de cliënttevredenheid gemeten ten aanzien van de Wmo.		De cliënttevredenheid over 2018 is in 2019 gemeten. De resultaten worden gedeeld met de raad.
		Er wordt voortdurend gecommuniceerd richting inwoners over onafhankelijke cliëntondersteuning.		De mogelijkheden voor cliëntondersteuning worden benoemd in brieven aan cliënten en via noordoosthelpt.nl. In 2019 is onafhankelijke cliëntondersteuning via een inkooptraject opnieuw ingekocht.
		De gemeente richt haar inkoopkader dusdanig in dat het mogelijk wordt om algemene voorzieningen te creëren om een beroep op een individuele maatwerkvoorziening te voorkomen en het ontschotten van middelen te bevorderen.		Doorlopend proces.
303	Gunstiger opvoedklimaat			
	Eind 2021 zijn alle kinderen vóór de schoolgerechtigde leeftijd in beeld.	Zorgcoördinatoren/pedagogen worden ingezet om het kind in beeld te brengen en vroegtijdige achterstand te kunnen signaleren (0-4 jaar).		Project "Kansrijke start" is gestart om ondersteuning te bieden aan ouders en kinderen.
	In 2020 maken jeugdigen of hun ouders vaker gebruik van het preventief aanbod ter versterking van het ouderschap en ontwikkeling van het kind. In vergelijking met 2018 is er sprake van een toename.	Jaarlijks worden de in de preventienota jeugd opgenomen activiteiten uitgevoerd.		De in de preventienota opgenomen activiteiten worden uitgevoerd.
	In 2020 is de stijging van het aantal gedwongen uithuisplaatsingen en onder toezichtstellingen van kinderen gestabiliseerd.	Jaarlijks worden de in de preventienota jeugd opgenomen activiteiten uitgevoerd.		De GGD is gestart met een tweemaandelijks column in de huis- aan- huisbladen voor ouders over opvoeden en opgroeien.
				Preventieprogramma wordt het gedurende het gehele jaar uitgevoerd.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
				Vroegtijdig signaleren van problematiek is een continu proces.
		De samenwerking tussen het gebiedsteam en ketenpartners wordt geïntensiveerd door het organiseren van jaarlijkse ontmoetingen.		Het werken op een gebiedsgerichte integrale wijze komt de samenwerking op lokaal niveau ten goede.
	Eind 2020 is de inzet van VVE voor doelgroepkinderen verhoogd van 10 naar 16 uur per week.	Eind 2020 wordt geëvalueerd met peuteropvangorganisaties en overige betrokkenen of de doelstelling uitbreiding VVE uren van 10 naar 16 uur gerealiseerd is.		Bestuurlijk overleg heeft in augustus plaatsgevonden. Begrotingen van de diverse instellingen over 2020 zijn ingediend om inzichtelijk te maken wat er nodig is voor de vereiste urenuitbreiding.
		In 2020 is er een structuur waar JGZ, Onderwijs en Gebiedsteam elkaar treffen voor afstemming over zorgleerlingen, zorg en/of onderwijs gerelateerd (passend onderwijs).		De bestuurders van scholen en gemeenten hebben groen licht gegeven voor een koersdocument 'werkgemeenschap passende ontwikkeling' voor kinderen in de regio NO Friesland. Daarnaast is een programma opgesteld voor verbetering van afstemming voorschoolse voorzieningen, jeugdhulp.
		Jaarlijks evalueren we ons actieplan Huiselijk geweld en Kindermishandeling en voeren we de activiteiten uit samen met onze partners (onderwijs, sportclubs, kerken, vrijwilligersorganisaties).		Evaluatie moet nog plaatsvinden na afloop actieplan 2019.
				Professionals binnen de gebiedsteams worden getraind.
		In 2019 wordt een werkwijze 18-/18+ ontwikkeld.		Proces heeft vertraging opgelopen.
		Jaarlijks wordt de cliënttevredenheid gemeten ten aanzien van de Jeugdwet.		De cliënttevredenheid over 2018 is in 2019 gemeten. De raad wordt hierover geïnformeerd.

Onderwerp beleidsdocumenten
<i>Langer leven in goede gezondheid</i>
Gezondheidsbeleid 2014-2017

Onderwerp beleidsdocumenten
In concept:
Gezondheidsbeleid/handhavingsbeleid
<i>Meer maatschappelijke participatie</i>
Kadernota "samen leven, sterk voor elkaar" (2013)
Algemeen deel uitvoeringsplan (2014)
Uitvoeringsplan Participatiewet (2014)
Uitvoeringsplan WMO (2014)
Fan Wearde, mantelzorgbeleid (2016)
In Concept
Beleid sociaal domein (Wmo, Jeugdwet, Participatiewet) 2018/(2019)
Armoedebeleid (2018/2019)
Beleid terugvordering en verhaal, verificatiebeleid en handhavingsbeleid sociaal domein
Herijking Participatiebeleid
Visiedocument wonen en zorg
Visiedocument gebiedsteam (toegang)
Visiedocument harmonisatie welzijnswerk
"Het nieuwe jongerenwerken DDFK"
<i>Gunstiger opvoedklimaat</i>
Uitvoeringsplan Jeugdwet (2014)
Lokaal actieplan Huiselijk geweld en kindermishandeling

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Werk-en Leerbedrijf NEF	Uitvoering geven aan de Participatiewet.
Veiligheidsregio Fryslân onderdeel GGD Fryslân	Gezondheidsdienst van de Friese gemeenten ter bevordering van de gezondheidssituatie en leefstijl van inwoners.
Sociaal Domein Fryslân	Het doel is de beleidsvoorbereiding ten behoeve van de wettelijke taken op het terrein van jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en participatie en de inkoop ten behoeve van de wettelijke taken op deze terreinen doelmatig en kwalitatief hoogwaardig te organiseren.
Mobiliteitsbureau Noordoost Fryslân	De gemeenten Achtkarspelen, Dantumadiel, Noardeast-Fryslân en Tytsjerksteradiel en de provincie Fryslân hebben besloten om samen te werken op het gebied van het regionale doelgroepenvervoer en openbaar vervoer in de regio Noordoost Fryslân. Dit om de leefbaarheid te vergroten.

Overzicht baten en lasten 2019

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2019	Begroting na wijziging	Wijziging 2 ^e rapportage	Begroting na 2 ^e rapportage
Baten	18.224	16.980	422	17.402
Lasten	-64.086	-70.784	-677	-71.461
Saldo baten en lasten	-45.862	-53.804	-255	-54.059
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0
Geraamd resultaat	-45.862	-53.804	-255	-54.059

Toelichting op de wijzigingen

Bedragen x € 1.000	Afwijkingen 2 ^e rapportage	Incidenteel (I) Structureel (S)
Baten		
Voor- en vroegschoolse educatie		
De nadere voorlopige toekenningsbeschikking van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap betreffende de verlenging van de specifieke uitkering Onderwijsachterstandenbeleid valt hoger uit dan verwacht. Aangezien dit een specifieke uitkering betreft worden de baten en lasten met het zelfde bedrag opgehoogd, per saldo een kostenneutrale wijziging.	422	I
Totaal baten	422	
Lasten		
Voor- en vroegschoolse educatie		
De nadere voorlopige toekenningsbeschikking van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap betreffende de verlenging van de specifieke uitkering Onderwijsachterstandenbeleid valt hoger uit dan verwacht. Aangezien dit een specifieke uitkering betreft worden de baten en lasten met het zelfde bedrag opgehoogd, per saldo een kostenneutrale wijziging.	-422	I
Leerlingenvervoer		
Het mobiliteitsbureau heeft het bedrag voor leerlingenvervoer voor de begroting 2019 te laag vastgesteld. Conform de geactualiseerde begroting 2019 van het Mobiliteitsbureau wordt het begrote bedrag voor het leerlingenvervoer naar de juiste waarde bijgesteld.	-36	I
PW bijstand (tot AOW)		
De component loonkostensubsidie is sinds de invoering van de Participatiewet in 2015 stijgende. De loonkostensubsidie compenseert werkgevers aangaande de verminderde arbeidsproductiviteit (0-80% loonwaarde) van mensen met een arbeidshandicap. De loonkostensubsidie kan ingezet worden tot aan de pensioengerechtigde leeftijd van een werknemer met een arbeidshandicap. Ieder jaar gaan er steeds meer mensen met een arbeidshandicap aan het werk en dat maakt dat dit automatisch een groeiende groep personen is. Hierdoor stijgen weliswaar jaarlijks de lasten voor loonkostensubsidie, maar zorgt dit voor een besparing in de lasten voor bijstandsuitkeringen.	-150	I
Bijzondere bijstand		
Door een afname in de realisatie van het aantal te huisvesten vergunninghouders, zijn er minder woningen beschikbaar gesteld. Hierdoor waren er minder financiële middelen benodigd voor de financiering van de inrichtingskosten, welke via de bijzondere bijstand in de vorm van "leenbijstand" verloopt.	100	I
Collectieve ziektekostenverzekering		
In 2017 is besloten om per 2018 een korting van € 15 per maand op de collectieve ziektekostenverzekering voor bijstandsgerechtigden te verstrekken. De dekking hiervan uit een ander budget is niet goed in de begroting 2019 overgenomen en inmiddels afgeraamd.	-175	I
Sociale werkvoorziening		
In de mei- en septembercirculaire 2019 zijn er mutaties geweest binnen het gemeentefonds op de Participatie-uitkering. Mutaties binnen de participatie-uitkering worden verrekend met NEF.	-239	I

Bedragen x € 1.000	Afwijkingen 2 ^e rapportage	Incidenteel (I) Structureel (S)
Vervoersvoorzieningen (WMO) Er is in 2019 sprake van een stijging van het aantal met name duurdere verstrekte vervoersvoorzieningen. Door de toename van het aantal verstrekte vervoersvoorzieningen in de afgelopen jaren zijn de onderhoudskosten eveneens gestegen.	-100	I
Woonvoorzieningen (WMO) In 2019 is in het algemeen sprake van een stijging van het aantal woonvoorzieningen.	-40	I
Rolstoelen (WMO) Er is in 2019 sprake van een stijging van het aantal met name duurdere verstrekte rolstoelen. Door de toename van het aantal verstrekte rolstoelen in de afgelopen jaren zijn de onderhoudskosten eveneens gestegen.	-75	I
Begeleiding (WMO) Door een verdere toename van het aantal cliënten dient het budget te worden bijgesteld.	-395	I
Begeleiding (WMO) Door de komst van het Wmo abonnementstarief, dat een aanzuigende werking en toename in de aanvragen veroorzaakt, alsook de structurele toename in het klantenbestand van de Wmo de laatste jaren, is besloten toestemming te verlenen om de externe inhuur aan te houden. Dit om te voorkomen dat er wachttijsten zouden ontstaan en de continuïteit in de bedrijfsvoering in gevaar zou komen.	-132	I
PGB Jeugd 18- We zien een terugloop in de kosten voor PGB's en Zin. Op basis van de beschikbare sturingsinformatie zien we dit ook terug in een terugloop van het gemiddelde aantal lopende voorzieningen. Het kan echter zijn dat we nog niet alles in beeld hebben.	510	I
Maatwerkvoorzieningen Jeugd 18- We zien een terugloop in de kosten voor PGB's en Zin. Op basis van de beschikbare sturingsinformatie zien we dit ook terug in een terugloop van het gemiddelde aantal lopende voorzieningen. Het kan echter zijn dat we nog niet alles in beeld hebben.	488	I
Overige verschillen kleiner dan € 50.000	-11	I
Totaal lasten	-677	
Totaal saldo wijzigingen	-255	

Programma 4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje

Waar gaat programma 4 'Wurk, Bedriuw en Rekreaasje' over?

Portefeuillehouder(s) : J. Boerema
Programmaregisseur : W. Oosterhuis
Programmamanager : M. van den Bosch

Noardeast-Fryslân staat als nieuwe gemeente voor een grote opgave. Een gerichte economische aanpak moet er toe bijdragen dat de gemeente zich in totaliteit sterk ontwikkelt. In Noardeast-Fryslân zijn van oudsher de sectoren landbouw (met name agrifood), maakindustrie (in het bijzonder de metaalindustrie) en bouwnijverheid sterk aanwezig. Dit zijn de meest stuwende en innovatieve sectoren in de regio. Deze sectoren herbergen vele toppers die wereldwijd koploper zijn maar die bij het grote publiek niet bekend zijn.

In dat licht bezien is het verstandig om extra aandacht voor deze sterke sectoren binnen de gemeente te genereren vanwege hun innovatieve kracht en/of vanwege hun duurzame ontwikkelingspotentie. Het is dan ook noodzakelijk om deze krachten verder te ontwikkelen in samenhang met het onderwijs en de ondernemers. Daarnaast moeten de krachten gebundeld worden om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt beter te laten aansluiten.

Het faciliteren van het bedrijfsleven in vestigingsmogelijkheden en bereikbaarheid in zijn totaliteit heeft daarbij grote aandacht. Want door de komst van de Centrale As en daarmee een veel betere bereikbaarheid is een duidelijk waarneembare belangstelling voor bedrijfsvestiging op gang gekomen.

Daarnaast dient ingezet te worden op verdere ontwikkelingsruimte voor de bovenregionale positie van Dokkum en de centrumpositie van Kollum voor de leefbaarheid in de gehele gemeente. Ook ontwikkelmogelijkheden voor Hallum zijn in dit kader van belang.

Mogelijk is een insteek op een aantal duidelijke prioritaire onderdelen waarbinnen een aantal thema's van belang zijn als stimulering bedrijvigheid, opwaardering infrastructuur duurzame energie en voorzieningenniveau een te verkiezen strategie.

De gemeente Noardeast-Fryslân kan zich gelukkig prijzen met het gegeven dat ze naast een nationaal park (Lauwersmeer) een werelderfgoed (Waddenzee) en een Nationaal landschap (Noardlike Fryske Wâlden) kent. Zeer waardevolle elementen die een cruciale rol vervullen in het recreatieve en toeristische beleid. In een nog nader uit te werken beleidsplan zal hier met name aandacht voor zijn zeker in relatie tot het ontwikkelen van streekmerken en de reeds bestaande infrastructuur en voorzieningen.

Om de economische kracht en structuur van de gemeente Noardeast-Fryslân te versterken is het tevens van belang om ook regionaal de samenwerking te zoeken. Het gezamenlijk optrekken met andere gemeenten en met de provincie in de vorm van het werken aan de economische versnellingsagenda kan daarbij een stevige impuls betekenen. Immers overheden, bedrijfsleven, kennisinstellingen en onderwijsinstellingen en andere actoren werken aan de totstandkoming van een dergelijk instrument voor Noardeast-Fryslân, die in economische zin moet werken aan het versterken van de economische vitaliteit, het verdienend vermogen van de regio en de leefbaarheid in de kernen op peil te houden.

In dit verband is het mogelijk wenselijk om er naar te streven om ook een kernzone te worden waar rekening mee gehouden dient te worden in het provinciale beleid. Verstandiger is het om te stoppen met de focus op economische kernzones en meer aandacht te vragen voor de ontwikkeling van de rest van Fryslân.

Hoofddoelstelling:

Behouden en streven naar een gezond ondernemersklimaat.

Kerdoelstellingen:

De hoofddoelstelling is nader uitgewerkt naar kerndoelstellingen die hieronder per onderwerp worden beschreven.

Waar gaat programma 4 'Wurk, Bedriuw en Rekreaasje' over?

Onderwerp Bereikbaarheid en ruimte voor bedrijven

Kerdoelen

Bereikbaarheid en ruimte voor bedrijven

Speerpunten:

- aanbod van bedrijventerreinen;
- provinciaal convenant bedrijventerreinen;
- dienstverlening aan en het faciliteren van de ondernemers;
- contacten met ondernemersverenigingen;
- ontsluiting d.m.v. wegen en digitale mogelijkheden;
- op peil houden van werkgelegenheid;
- bedrijven zoveel mogelijk in de dorpen behouden met het oog op de leefbaarheid.

Meer instroom en toeleiding naar werk

Speerpunten:

- mismatch op de arbeidsmarkt;
- re-integratie;
- onderwijs;
- ondernemersbelangen.

Toelichting;

- Door aantrekkende economie is de vraag naar bedrijventerreinen op verschillende plaatsen groot. Dat vraagt om actie en zal er zeker toe bijdragen dat het overleg over het aantal m² bedrijventerreinen weer op scherp komt. Dat zal zeker de nodige spanning op gaan leveren in het overleg met de provincie.
- Daarnaast is door de genoemde economische ontwikkeling de vraag naar personeel sterk gestegen. De instroom vanuit de groep lager opgeleiden neemt gestaag toe maar zou mogelijk nog beter kunnen. Daar zal door gerichte acties een antwoord op gevonden moeten worden.

Onderwerp Verbeteren detailhandel en structuur

Kerdoel

Verbeteren detailhandel structuur

Speerpunten:

- ondernemers;
- ondernemersverenigingen;
- overige maatschappelijke voorzieningen(en combi's);
- ANNO onderzoek;
- winkelvloeroppervlak;
- bereikbaarheid;
- compleetheid detailhandel in de grotere kernen.

Onderwerp Meer toekomstbestendige, Duurzame en innovatieve bedrijvigheid

Kerdoel

Meer toekomstbestendige, duurzame en innovatieve bedrijvigheid

Speerpunten:

- behoud bedrijvigheid;
- versterken sterke sectoren;
- inzet op innovatie als dragende en stuwende kracht.

Waar gaat programma 4 'Wurk, Bedriuw en Rekreaasje' over?

Onderwerp Een betere uitstraling als aantrekkelijke en gastvrije gemeente om te recreëren en te verblijven

Kerdoel

Een betere uitstraling als aantrekkelijke en gastvrije gemeente om te recreëren en te verblijven

Speerpunten:

- ondernemersklimaat;
- marketing en promotie;
- verblijfsaccommodaties;
- recreatieve infrastructuur;
- toeristische voorzieningen.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
401.1	Bereikbaarheid en ruimte voor bedrijven			
	Het aantal verkochte bedrijfskavels moet in de periode 2019-2022 toenemen met 25%.	Inzet van Bedrijvencontactfunctionarissen en communicatie.		Door onderbezetting staat er wel druk op actieve promotie van bedrijfskavels. Er wordt gewerkt aan het zichtbaar maken van de nog te verkopen kavels op de website.
	Het realiseren van toename bedrijfsterreinen van 3% in het convenant.	In regionaal verband het convenant regelen.		In ANNO verband is er overleg met de provincie over de voorraad bedrijventerreinen die worden opgenomen in het convenant bedrijventerreinen. Het huidige omvang blijft gehandhaafd.
	Alle bedrijventerreinen in de periode 2019-2022 aansluiten op glasvezel.	Afspraken maken met Kabel Noord over de mogelijke aansluiting op de glasvezel.		De afspraken zijn gemaakt, de bedrijventerreinen Betterwird en Hoogedijken worden dit jaar aangesloten. Mogelijk zou een afspraak over het tijdstip waarop de diverse andere bedrijventerreinen worden aangesloten nog een verdere verfijning zijn van de plannen.
	Het aantal bedrijfsbezoeken door de bedrijfscontactfunctionaris (BCF) per jaar vast te leggen in een plan van aanpak.	Realiseren van bedrijfsbezoeken door de BCF.		Bedrijfsbezoeken vinden plaats maar het is nog niet mogelijk gebleken om het aantal bedrijfsbezoeken vast te leggen in een plan van aanpak. Mede als gevolg van bezetting problemen. Dit had ook gevolgen voor het aantal bedrijfsbezoeken er kon niet aan de verwachtingen worden voldaan.
	Het aantal gecombineerde bedrijfsbezoeken (collegeleden en BCF) vast leggen in Plan van Aanpak (PvA).	Regelen van combi bezoeken door de contactfunctionaris.		De combi bezoeken vinden wel plaats maar het maken van een plan van aanpak laat nog even op zich wachten.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
	Onderzoek naar nieuwe ontsluitingswegen in Dokkum en Kollum in periode van 2019-2022.	Mogelijk in regionaal verband aansluiting zoeken bij de provinciale mobiliteit studie.		In ANNO verband wordt onderzoek gedaan naar mogelijk knelpunten en oplossing in de regio. Ook de een mogelijke ontsluiting van Kollum komt mogelijk in beeld. De mogelijk westelijke ontsluiting van Dokkum is op dit moment afhankelijk van een aantal ontwikkelingen en nog te onderzoeken financieringsmogelijkheden.
401.2	Meer instroom en toeleiding naar werk			
	De werkgelegenheid voor de laaggeschoolde arbeidskrachten en ouderen groeit met 1% per jaar in de periode van 2019 - 2022.	Hoe mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt weer goed functionerende werknemers kunnen worden, op basis van de eigen inzet van mensen, maar ook van de bedrijven.		De Versnellingsagenda is gereed voor uitvoering. Bevordering van de arbeidsparticipatie is hier een belangrijk onderdeel van. Business cases 1.a, 1b, 1c van de regiodeal
	Betere aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt realiseren in het kader van de regiodeal Noordoost Friesland.	Meer zicht krijgen op mensen die werk zoeken, is nodig om over meer arbeidskrachten te beschikken.		Binnen de uitvoering van de Versnellingsagenda zal een groot deel van de bijstandsgerechtigden worden gescreend op scholings- en arbeidspotentie. Daaropvolgend zullen zij geholpen worden in het verkrijgen van werk.
	Stimuleren en mede organiseren van een traject van leven lang leren.	Inzet van de gouden driehoek om een sluitende keten te vormen voor arbeidsbemiddeling en toeleiding.		Binnen de Versnellingsagenda wordt met de business cases "bouwen aan ambitie" en "wendbaar vakmanschap" gewerkt aan de bevordering van een leven lang leren. De projecten gaan binnenkort van start.
402	Verbeteren detailhandel en structuur			
	Het in stand houden van het winkelaanbod voor de dagelijkse boodschappen in de kernen van NEF.	In voorkomende gevallen een actievere houding als het gaat om de leegstand in één van de kernen.		Zoals in de eerste turap al is vermeld is er door bezettingsproblemen weinig of geen actie op dit onderdeel ondernomen
	Op basis van het in ANNO verband opgesteld onderzoeksrapport nagaan hoe in de grotere kernen het complete winkelaanbod te behouden is in het belang van de totale regio.	Nadere uitwerking van het detailhandels beleid.		De swot- analyse van winkelgebieden is nagenoeg gereed, evenals bijbehorende subsidieregeling van de Provincie. Op basis van deze stukken en het rapport van DTNP over regionaal detailhandelsbeleid, zal het detailhandelsbeleid per gemeente verder worden opgepakt. Voor het verzorgingsgebied Dokkum is reeds een detailhandelsstructuurvisie gemaakt.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
403	Meer toekomstbestendige, duurzame en innovatieve bedrijvigheid			
	Door een grote mate van samenwerking tussen bedrijven, onderwijs en overheid een hogere uitstroom vanuit het onderwijs naar bedrijven in drie stuwende bedrijfssectoren stimuleren.	Het vormen van samenwerkingsclusters van bedrijven en onderwijsinstellingen in de sectoren bouw, metaal en agrifood in 2019 en 2020.		Zoals eerder is gemeld is de bouwcampus reeds gestart en zijn er nu vergaande vorderingen met de metaalcluster. Ook in het kader van de regiodeal en dan in het bijzonder het Fjildlab worden er in de agrifood ook vorderingen gemaakt.
		Uitbouwen van meer samenwerkingsclusters in nader te bepalen bedrijfssectoren in 2021 en 2022.		De uitwerking vindt plaats in het kader van de regio deal.
		Activiteiten vanuit de agenda van de regiodeal uitvoeren.		De uitvoering kan nu nagenoeg plaats vinden.
	Meer duurzaamheid in de sectoren bouw, metaal en agrifood.	Bedrijven stimuleren meer duurzaamheidsmaatregelen te nemen.		De uitwerking verdient zeker de nodige aandacht zeker in het licht gezien van de zaken waar de overheden tegen aanlopen.
404	Een betere uitstraling als aantrekkelijke en gastvrije gemeente om te recreëren en te verblijven			
	Meer toeristische en recreatieve voorzieningen in het Lauwersmeer-gebied, Waddengebied realiseren in de periode 2019-2022.	Inzet Rondje Lauwersmeer (o.a. Hoek van de Bant, Kollumeroord, Dokkumer Nieuwe Zijlen).		Bestemmingsplan ten behoeve van de bouw van de uitkijktoren is in procedure. Kosten beheer en onderhoud zijn opgevoerd in perspectiefnota. Ruimtelijk kader Hoek van de Bant is nog in uitwerking.
		Onderzoek naar bevaarbaarheid van op- en trekvaarten in Noardeast-Fryslân*		Aan de hand van de inspiratiekaart wordt vanuit getrokken aan verder ontwikkelen van diverse routes. Om realisatie mogelijk te maken zijn deze ingebracht in de investeringsagenda Ternaard. Fase twee (zuid van de le exclusief Dantumadiel) wordt nog in 2019 opgestart.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
		Participatie in projecten Waddenkust (Holwerd aan zee, Sense of place.		Holwerd aan zee wordt getrokken door de provincie, de rol van de gemeente wordt nog nader ingevuld. De provincie heeft ook een rol genomen in de realisatie van de zes Sense of place projecten waarvan er in 2019 twee gerealiseerd zijn. Vitale Waddenkust presenteert in november 2019 de vervolgplannen. Het provinciaal Fries programma Waddenkust vraagt in 2020 een bijdrage in uren en middelen via ANNO. De dijkversterking Koehool-Lauwersmeer biedt koppelkansen voor plannen uit de mienskip, bijvoorbeeld voor fietsen op de zeedijk. Vermarkten van het kustgebied is kansrijk om op in te zetten. De kleinere projecten worden gerealiseerd of wachten op koppelkansen om gerealiseerd te worden. In al het bovenstaande kan onze Doarpen & Wiken pilot gebiedsgericht werken langs de kust een belangrijke rol spelen.
		Bevaarbaar maken route Lauwersmeer – Dokkum (project Súd Ie).		Het grondwerk opvaart Oostmahorn is gestart. Verschillende deelprojecten fase 1 en 2 zijn voltooid. Alleen de verhoging van de Saatsenbrege vraagt meer voorbereiding. De bouw van de nieuwe sluis bij Esonstad Oostmahorn zal in 2020 beginnen. Voor fase 3 is de financiering rond, de uitvoering zal 4 jaar in beslag nemen.
	Dokkum en Kollum beter en meer ontwikkelen tot toeristische en recreatieve centra in de periode 2019-2022.	Ontwikkeling Harddraverspark.		Verkenning varianten sportconcentratie Tolhuispark is vrijwel gereed. Kosten zijn opgevoerd in perspectiefnota. Vervolgbesprekingen en verdere uitwerking wachten op besluitvorming bestuur. Verkenning invulling Harddraverspark is in uitvoering.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
		Kollum Watersportdorp fase 2 (deels)*		Er is subsidie ontvangen voor het uitvoeren van 7 deelprojecten. Er wordt druk gewerkt aan de voorbereiding en realisatie van deze plannen (fase 2 is nagenoeg afgerond) en er wordt nu toegewerkt om het verhogen van de molenkampsbrug (fase 3) gerealiseerd te krijgen.
	Meer werkgelegenheid bij recreatief-toeristische bedrijven in de periode 2019-2022.	Opstellen visie Recreatie en Toerisme en investeringsagenda regio Noordoost-Fryslân.		De conceptvisie is gereed en gedeeld met betrokkenen en er is een inloopbijeenkomst gehouden. De volgende fase is de vaststelling van de visie in de betrokken gemeenten
		Promoten en verbinden van landschap, water, cultuurhistorie en recreatief-toeristische voorzieningen.		Het vernieuwde fietsknooppunten-netwerk is gereed. De Marrekrite werkt nu aan de verfijning van het wandel-knooppunten-netwerk. In het kader van de businesscase 3 van de versnellingsagenda zal nadrukkelijk aandacht zijn voor marketing en promoten van de regio
		*Zijn onderdeel van Waterrecreatievisie Noordoost Fryslân.		

Onderwerp beleidsdocumenten
<i>Bereikbaarheid en ruimte voor bedrijven</i>
Convenant bedrijventerreinen Noordoost Fryslân
Agenda Netwerk Noordoost Fryslân 2016 – 2020
<i>Verbeteren detailhandel en structuur</i>
Inventarisatie detailhandel Noordoost Friesland
Agenda Netwerk Noordoost Fryslân 2016 – 2020
<i>Meer toekomstbestendige, duurzame en innovatieve bedrijvigheid</i>
Op weg naar een versnellingsagenda; Regiodeal Noordoost Fryslân
<i>Een betere uitstraling als aantrekkelijke en gastvrije gemeente om te recreëren en te verblijven</i>
Land en water verbonden; Toekomstbeeld en Strategische visie Waterrecreatie Noordoost Fryslân 2025
Land en water verbonden; Uitvoeren Waterrecreatievisie Noordoost Fryslân
Agenda Netwerk Noordoost Fryslân II 2016-2020
Agenda Netwerk Noordoost II met bijlagen en opgaven
Meerjarenplan 2016-2019 Stichting Regiomarketing en Toerisme Noordoost Fryslân
Jaarplan 2018 Stichting Regiomarketing en Toerisme Noordoost Friesland
Toekomstplan 2020 De Marrekrite
Beleidsbrief Economie van de gastvrijheid provincie Fryslân (2016)
Lauwersmeer presentatie 22-11-2012
Actieplan Noordoost aan het Wad 1 (2016)
Het Waddengebied een cultuurlandschap van wereldklasse
Investeringskader Waddengebied 2016-2026
Meerjarenprogramma Investeringskader Waddengebied 2018 en verder
Masterplan Waterfront Dokkum (2011)
Merk Fryslân: Strategisch Marketingplan 2015-2018
Zwerven door Fryslân: Plan van Aanpak Integrale Toeristische Basisinfrastructuur Fryslân (2015)
Toeristische ontwikkeling en ontsluiting Wetterwâlden-Bûtenfjild
Toeristisch programma Friese Wadden: Horizon 2013-2020
Toeristisch programma Friese Wadden: Horizon 2013-2020; Projectenboek

Onderwerp reguliere activiteiten
Bereikbaarheid en ruimte voor bedrijven
Verbeteren detailhandel en structuur
Meer toekomstbestendige, duurzame en innovatieve bedrijvigheid
Een betere uitstraling als aantrekkelijke en gastvrije gemeente om te recreëren en te verblijven
Het op peil houden en versterken van de recreatieve en toeristische infrastructuur (water en land)
Marketing en gastheerschap van de regio (via subsidie Stichting Regiomarketing en Toerisme)
Harmonisatie van regelgeving binnen de Noordoost-Friese gemeenten op het gebied van recreatie en toerisme
Beoordelen, verlenen en vaststellen van subsidies op het gebied van recreatie en toerisme
Het houden van overleggen met stakeholders en het afleggen van bedrijfsbezoeken
Ondersteunen van recreatieve en toeristische ondernemers bij het realiseren van hun plannen
Advisering over recreatieve en toeristische vraagstukken

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Marrekrite	De Marrekrite behartigt binnen de opgedragen taken de gemeenschappelijk belangen van de colleges, met als doel een evenwichtige en gecoördineerde ontwikkeling van de recreatie in de provincie Fryslân, rekening houdende met de belangen van natuur en landschap
Bedrijvencentrum Dokkum	Opgericht door de ondernemers van de Vereniging van Handel en Industrie Dokkum en Omgeving in samenwerking met de gemeente Noardeast-Fryslân. Doel is het aanbieden van betaalbare ruimten voor startende ondernemers.
IJswegencentrale	Opgericht met als doel het organiseren van schaatstochten in de regio bij voldoende ijsdikte.

Overzicht baten en lasten 2019

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2019	Begroting na wijziging	Wijziging 2 ^e rapportage	Begroting na 2 ^e rapportage
Baten	631	656	0	656
Lasten	-1.708	-2.335	-39	-2.374
Saldo baten en lasten	-1.078	-1.679	-39	-1.718
Toevoegingen aan reserves	-57	-57	0	-57
Onttrekkingen aan reserves	117	784	40	824
Geraamd resultaat	-1.017	-951	1	-951

Toelichting op de wijzigingen

Bedragen x € 1.000	Afwijkingen 2 ^e rapportage	Incidenteel (I) Structureel (S)
Baten		
n.v.t.	0	
Totaal baten	0	
Lasten		
Vorbereidingskosten Harddraverspark		
Het beschikbare eenmalige budget wordt overgeveeld van programma 5 naar hier in programma 4. De kosten worden namelijk geboekt binnen programma 4, terwijl het budget in programma 5 staat. Het betreft een verschuiving tussen programma's, die geen effect heeft op het resultaat van de 2 ^{de} tussentijdse rapportage.	-40	I

Bedragen x € 1.000	Afwijkingen 2 ^o rapportage	Incidenteel (I) Structureel (S)
Overige verschillen kleiner dan € 50.000	1	I
Totaal lasten	-39	
Toevoegingen aan reserves		
n.v.t.	0	
Totaal toevoegingen aan reserves	0	
Onttrekkingen aan reserves		
Vorbereidingskosten Harddraverspark		
Naast het beschikbare budget komt ook de onttrekking aan de reserve mee over van programma 5 naar programma 4.	40	I
Totaal onttrekking aan reserves	40	
Totaal saldo wijzigingen	1	

Programma 5: Wenjen en Omjouwing

Waar gaat programma 5 'Wenjen en Omjouwing' over?

Portefeuillehouder(s) : E. Hanemaaijer
Tijdelijk i.v.m. uitval : J.Boerema, P. de Graaf, T. Berends, J. D. de Vries, H. Apotheker
Programmaregisseur : W. de Vries
Programmamanager : B. Schat

Inleiding:

In Noardeast-Fryslân is de bevolking aan het krimpen en de bevolkingssamenstelling sterk aan het veranderen. Dat vraagt aandacht van de gemeente op veel onderwerpen, waaronder de woningmarkt. Wonen is een eerste levensbehoefte en is erg bepalend voor de leefbaarheid. De overheid, de gemeente niet in de laatste plaats, heeft en houdt onvermijdelijk een grote invloed op het voorzien in die behoefte. Het zal de komende periode een prominent onderwerp van aandacht zijn. Door krimp en veranderde woonbehoeften is de vraag veranderd. Het aanbod is daar nog onvoldoende op aangepast. De komende jaren wordt het belangrijk om dat te verbeteren. Iedereen moet goed, duurzaam en passend, waar mogelijk levensloop- en toekomstbestendig, in zijn woonbehoefte kunnen voorzien. We willen dat samen met o.a. de woningcorporaties gaan realiseren.

In Noardeast-Fryslân is behoud en versterking van leefbaarheid van belang om ondanks de krimp aantrekkelijk te blijven voor bewoners en bezoekers. De ruimtelijke kwaliteit van onze omgeving krijgt daarom hoge prioriteit. Bij het inrichten van de omgeving moeten gebruikswaarde, belevingswaarde en toekomstwaarde in goede balans worden gebracht. Ruimtelijke kwaliteit vraagt naast ecologische, economie, sociaal-ruimtelijke aspecten ook aandacht voor onze gebouwde omgeving. We willen graag behouden wat waardevol is en de eigenheid en identiteit van onze dorpen en stad mee bepaalt, maar ook vervallen en beeldverstorende elementen zo veel mogelijk opruimen.

Een belangrijke opgave voor de komende periode is ook om onze lokale samenleving duurzamer te maken. We hebben ons daar in ANNO-verband eerder al aan gecommitteerd. We willen daar als gemeente zelf het goede voorbeeld in geven. De inwoners, bedrijven en instellingen moeten bewust worden gemaakt van de noodzaak tot verduurzaming en de mogelijkheden daartoe.

Hoofddoelstelling:

Behouden en versterken van een aantrekkelijke, identiteitsbewuste en toekomstbestendige woon- en leefomgeving

Kerndoelstellingen:

De hoofddoelstelling is nader uitgewerkt naar kerndoelstellingen die hieronder per onderwerp worden beschreven.

Onderwerp Wonen

Kerndoel

Het verbeteren van toekomstbestendig wonen, waarbij alle doelgroepen op de woningmarkt hun woonwensen kunnen realiseren

Speerpunten:

- match op de woningmarkt;
- vraaggerichtheid;
- bediening van doelgroepen;
- inspelen op demografische ontwikkelingen.

Waar gaat programma 5 'Wenjen en Omjouwing' over?

Onderwerp Duurzaamheid

Kerdoel

In 2030 is Noordoost Fryslân een regio die volhoudbaar voorziet in haar behoefte qua energie, voedsel, producten en diensten

Speerpunten:

- voorbeeldgedrag;
- gedragsbeïnvloeding;
- verduurzaming energieproductie;
- duurzaamheid in de fysieke leefomgeving.

Onderwerp Ruimtelijke kwaliteit, RO, bouwen

Kerdoel

De fysieke leefomgeving wordt dusdanig functioneler en aantrekkelijker ingericht, dat de cultuurhistorische waarden op een hoger niveau worden beschermd en de belevingswaarden en de ruimtelijke kwaliteit van de omgeving worden versterkt

Speerpunten:

- focus op integrale benadering ruimtelijke kwaliteit;
- nadrukkelijker koppeling ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid;
- wegnemen kwaliteitsverstoringen;
- behoud en versterking gebiedseigen kwaliteiten.

Onderwerp Afval

Kerdoel

Meer toepassen van de uitgangspunten van de circulaire economie

Speerpunt:

- het sluiten van grondstofketens, door gebruik te maken van hernieuwbare grondstoffen en door de grondstoffen, onderdelen en producten te hergebruiken.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
501	Het verbeteren van toekomstbestendig wonen, waarbij alle doelgroepen op de woningmarkt hun woonwensen kunnen realiseren			
	De aansluiting van het woningaanbod op de kwalitatieve vraag is verbeterd met 20% op de woningmarktmonitor.	Jaarlijkse prestatieafspraken tussen gemeente(n), corporaties en Bewonersraad.		De ondertekende prestatieafspraken voor 2019 zijn in uitvoering. De evaluatie zal in overleg met de stuurgroep nog worden ingepland. De focus van de regiegroep ligt op dit moment op het traject om de prestatieafspraken voor 2020 (nog) smarter te maken (via formats en werkgroepstructuur).

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
		Bij onderhandelingen met corporaties betaalbaarheid en beschikbaarheid sociale huur zekerstellen.		De resultaten van het onderzoek van Partoer zijn half juli naar alle dorpsbelangen en wijkraden gestuurd. Elk dorp heeft de factsheet van de cluster waarbinnen het dorp ligt en ter vergelijking de factsheet van de gehele gemeente toegestuurd gekregen. Eventuele vervolgacties zullen op basis van de uitkomsten, analyse hiervan en reacties nog worden besproken in de werkgroep.
		Uniformeren afspraken gemeenten en corporaties over herstructurering.		De afronding van het document uniformering herstructurering is in een afrondende fase. In het 4e kwartaal van 2019 zal het definitieve document aan de stuurgroep prestatieafspraken en de colleges worden voorgelegd.
		Uitrol Dom 2-projecten: verbetering particuliere woningvoorraad.		Is in voortgang.
		Activiteiten regionale agenda wonen (ANNO).		De lopende ambtelijke onderhandelingen van de regio met de provincie over de woningbouwruimte zijn rond de zomervakantie opgeschaald naar bestuurlijk niveau. De bestuurlijke overlegronde is opgestart en concrete afspraken worden in het 4e kwartaal van 2019 verwacht.
		Kavelstrategie vastleggen waarmee maatwerk mogelijk is. Financiële stimulansen mogelijk maken en toepassen.		De nieuwe nota Grondbeleid zal na behandeling in het college naar verwachting het 4e kwartaal van 2019 aan de raad ter vaststelling worden aangeboden. Verkaveling naar behoefte is onderdeel van de nieuwe nota.
		Aanpak verrommeling en verpaupering dorpen (huur- en koopwoningen) in samenwerking met Thús Wonen en gebiedsteams.		Dat wordt gedaan i.h.k.v. actie "thús om hús": Een persoonlijke benadering is daarvan de kern.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
		Actualiseren Woonbeleid.		Vooruitlopend op de actualisatie van het woonbeleid zal in november een startnotitie aan de raad worden voorgelegd. Een integrale planning van het actualisatietraject maakt hiervan onderdeel uit. Mede in samenhang met het langere traject voor het maken van regionale woningbouwafspraken loopt de actualisatie enige vertraging op. De nieuwe Beleidsvisie Wonen wordt juli 2020 verwacht.
		Promotie van en stimuleren van toekomstbestendig wonen door faciliteren en stimuleren van vernieuwende woonconcepten.		Dit onderwerp wordt integraal meegenomen in de planning voor de actualisatie van de Beleidsvisie Wonen.
		Bij het beoordelen van woningbouwplannen worden duurzaamheid, ecologie, welstand en natuur als vaste afwegingselementen opgenomen in de integrale afweging.		Dit wordt onderdeel van het afwegingskader woningbouw.
De langdurige leegstand, gedefinieerd volgens de woningmarktmonitor, neemt niet verder toe.		Monitoren woningvoorraad, o.a. realisatie plannen en leegstand.		Zie bovenstaand bij actualisatie woonbeleid.
		Uitvoeren vastgestelde herstructureringsprojecten.		Lopende projecten conform planning. Nieuwe projecten mede afhankelijk van financiële mogelijkheden en begroting 2020 e.v.
		Jaarlijkse prestatieafspraken tussen gemeente(n), corporaties en Bewonersraad.		Zie hierboven.
		Uitrol Dom 2-projecten: verbetering particuliere woningvoorraad.		Zie hierboven.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
	In elk van de samenstellende NEF-gemeenten (3 gebieden) wordt een pilot vernieuwende woonconcepten gerealiseerd.	Drie pilots vernieuwend woonconcept opzetten en tot uitvoering brengen		De werkgroep Krimp en kwetsbare kernen heeft 5 kernen benoemd die kwetsbaar zijn (o.m. obv leeftijdsopbouw van bewoners en kwaliteit woningvoorraad). Er wordt samen met het dorp een plan van aanpak bedacht. Vernieuwende woonconcepten kunnen mogelijk een oplossing bieden.
502	In 2030 is Noardeast Fryslân een regio die volhoudbaar voorziet in haar behoefte qua energie, voedsel, producten en diensten.			
	De gemeente Noardeast-Fryslân voorziet in 2022/23 voor 20% op duurzame wijze in haar eigen energiebehoefte.			Aan de Informatieplicht m.b.t. de gemeentelijke panden is gevolg gegeven.. Nu is inzichtelijk welke maatregelen met een terugverdientijd van 5 jaar kunnen worden uitgevoerd. Hierover zal t.z.t. worden geadviseerd.
				In onze gemeente staan er zes in Dokkum, twee in Hallum, één in Ferwert, één in Blije (met twee oplaadpunten) en in Ternaard en Kollumerzwaag wordt plaatsing voorbereid.
	Energieconsumenten zijn zich bewuster van hun energiegebruik en de consequenties voor milieu en samenleving, en zijn gemotiveerd tot duurzaam energiegebruik en besparing.	Opzetten en uitvoeren van een communicatieprogramma.		Going concern: Er wordt wekelijks gecommuniceerd in de krant over duurzaamheid in de breedste zin van het woord.
		Opzetten en uitvoeren van gerichte projecten		Om redenen van financiële ruimte is het jaarprogramma niet ter besluitvorming voorgelegd.
	Door voorbeeldgedrag van bestuur en apparaat over het volledige spectrum van duurzaamheid wordt de lokale samenleving tot duurzamer gedrag aangezet.			Om redenen van financiële ruimte is de betreffende adviesnota niet ter besluitvorming voorgelegd.
	De biodiversiteit wordt verbeterd, op de schaal van 10 met 1 punt, gemeten aan de hand van herhaald ecologisch onderzoek.			Deze activiteit is nog niet ter hand genomen.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
503	De fysieke leefomgeving wordt dusdanig functioneler en aantrekkelijker ingericht, dat de cultuurhistorische waarden op een hoger niveau worden beschermd en de belevingswaarden en de ruimtelijke kwaliteit van de omgeving worden versterkt.			
	Herstructurerings- en transformatiegebieden zijn in 2019 geïnventariseerd, geprioriteerd en daarvan wordt jaarlijks 10 % aangepakt.	Nieuwe structuurvisie bebouwde gebieden Noardeast-Fryslân.		Vanuit strategie wordt een projectopdracht voorbereid voor het maken van een integrale visie op de ontwikkeling van Dokkum.
		Opstellen projectenlijst ruimtelijke projecten bebouwde gebieden Noardeast-Fryslân.		Er is een uitputtende lijst opgesteld van rijpe en groene projecten.
		Opstellen bestuurlijke prioriteitenlijst ruimtelijke projecten.		De uitvoering is nog niet ter hand genomen.
		Opstellen uitvoeringsprogramma ruimtelijke projecten bebouwde gebieden Noardeast-Fryslân.		De uitvoering is nog niet ter hand genomen.
	Woningen en gebouwen zonder cultuurhistorische waarde en met een beeldverstorende invloed op de omgeving, die langer leeg hebben gestaan dan 10 jaar, waarvoor geen zicht is op herinvulling, zijn gesloopt.	Inventarisatie leegstaande woningen en gebouwen en inventarisatie leegstandsduur en ruimtelijke kwaliteitswaarde.		De uitvoering is nog niet ter hand genomen.
		Opstellen van prioriteitenlijst op basis van sloopurgentie.		De uitvoering is nog niet ter hand genomen.
		Opstellen sloopstimuleringsregeling		De uitvoering is nog niet ter hand genomen.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
	Ruimtelijke kwaliteit is in alle gevallen integraal onderdeel van de belangenafweging bij de ontwikkeling van ruimtelijk beleid en bij planontwikkeling en –uitvoering.	Alle in 2019 in voorbereiding te nemen projecten in de fysieke leefomgeving worden voorzien van paragraaf ruimtelijke kwaliteit.		Nog geen verdere voortgang.
	De ruimtelijke kwaliteit van de woonomgeving is verbeterd met 5 % op de leefbarometer.			De uitvoering is nog niet ter hand genomen.
	Behoud van beschermingswaardige gebouwen en structuren.	Opstellen van ruimtelijke kwaliteitskaarten per kern.		Onderzocht zal worden of er een koppeling mogelijk is met de landschapsbiografie, die in voorbereiding is genomen.
Maken PvA voor opstellen dorpsbiografieën in Noardeast-Fryslân			Er is weliswaar een landschapsbiografie in voorbereiding genomen, maar een verdiepingsslag naar dorpsbiografieën is niet gemaakt.	
DOM's (uitwerken).			De voorbereiding is ter hand genomen.	
Bij ruimtelijk beleid en ruimtelijke ingediende plannen wordt in alle planontwikkeling en beoordeling van gevallen kennis over cultureel erfgoed ingeschakeld.			Is nu nog niet structureel het geval. De erfgoednota is hier mede de basis voor. Die nota is nog niet in voorbereiding.	
Bij karakteristieke panden en monumenten wordt tijdens bouwwerkzaamheden altijd tussentijds gecontroleerd.			Dit is een onderwerp van handhavingsprioritering. Aan het college zal nog worden voorgelegd of deze maatregel in de handhavingsprioriteiten moet worden meegenomen.	
504		Meer toepassen van de uitgangspunten van de circulaire economie.		
	Verhogen van het scheidingspercentage van het huishoudelijk afval, conform het nog vast te stellen grondstoffenplan.			Doel van 100 kilo restafval per inwoner per jaar is nog belangrijker dan de 65 procent. Die laatste norm wordt vrij makkelijk gehaald. Progressie kan nog worden gemaakt op het eerste doel. In het nog vast te stellen grondstoffenplan worden daarvoor gerichte maatregelen opgenomen.

Onderwerp beleidsdocumenten
Wonen
Beleidsvisie wonen
Prestatieafspraken
Duurzaamheid
Energietransitie ANNO Uitvoeringsprogramma 2017-2020
Ruimtelijke kwaliteit / RO / bouwen
Structuurvisies binnen DDFK
Structuurvisie bundelingsgebied Regiostad Dokkum
Binnenstadsvisie Dokkum
Beeldkwaliteitsplannen
Afval

Onderwerp reguliere activiteiten
Wonen
Woningbouwprogrammering
Voorbereiden prestatieafspraken woningbouwcorporaties
Adviseren in ruimtelijke processen en procedures
Subsidieadviezen
Adviseren bij herstructureringsopgaven
Duurzaamheid
Adviseren andere disciplines
Ruimtelijke kwaliteit / RO / bouwen
Eigen gemeentelijke ruimtelijke opgaven begeleiden
Ruimtelijk adviseren in vergunningprocedures
Opstellen ruimtelijke onderbouwingen
Begeleiden ontheffings- en bestemmingsplanprocedures

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
Welstandszorg Hûs en Hiem	Het voorzien van de gemeenten in de welstandsadvisering als bedoeld in de Woningwet en advisering over de toepassing van de Monumentenwet
Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing	De FUMO is de Friese vertaling van de landelijk in te stellen Regionale Uitvoeringsdiensten. Doel is kwaliteitsverbetering en verhoging van de efficiency van de uitvoering van wettelijke milieutaken van gemeenten en provincie.
Stichting monumentenbehoud	Het instandhouden en beschermen van de monumenten als bedoeld in de monumentenwet.

Overzicht baten en lasten 2019

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2019	Begroting na wijziging	Wijziging 2 ^e rapportage	Begroting na 2 ^e rapportage
Baten	6.999	6.950	0	6.950
Lasten	-8.396	-9.065	19	-9.047
Saldo baten en lasten	-1.397	-2.115	19	-2.096
Toevoegingen aan reserves	-16	-44	0	-44
Onttrekkingen aan reserves	451	1.151	-40	1.111
Geraamd resultaat	-962	-1.008	-21	-1.029

Toelichting op de wijzigingen

Bedragen x € 1.000	Afwijkingen 2 ^e rapportage	Incidenteel (I) Structureel (S)
Baten		
n.v.t.	0	
Totaal baten	0	
Lasten		
FUMO		
De meerkosten 2019 voor de FUMO ontstaan door:		
1/ de 1ste begrotingswijziging 2019 die heeft geleid tot een nadeel op de FUMO-begroting;		
2/ het FUMO-besluit om de kosten voor de externe projectleider bij de implementatie van het Besluit VTH, naar rato van het aantal inwoners door te belasten aan de betreffende deelnemers, kosten € 14.000;		
	-67	I
3/ benodigde extra plusuren. Een groot deel van de beschikbare FUMO plusuren (uren voor specialistische milieu-advisering) is aangewend ter dekking van de kosten om reeds dit jaar basistaken aan de FUMO te kunnen overhevelen. Het restantbudget voor plusuren is inmiddels uitgeput voor 2019. Extra inhuur proberen we zoveel mogelijk te beperken, maar is nog wel nodig (€ 20.000, 200 uren) om aan wettelijke eisen te kunnen blijven voldoen.		
Ombuigingen		
Het resultaat van de ombuigingen over 2019 staat hier vermeld. Het is de inschatting van het deel van de budgetten 2019 dat onbesteed blijft.		
Vorbereidingstraject Harddraverspark		
De kosten worden geboekt in programma 4. Daarom wordt het budget en de dekking uit de algemene reserve overgeheveld naar programma 4. Het betreft een verschuiving tussen de programma's 4 en 5, die geen effect heeft op het saldo van de 2 ^{de} tussentijdse rapportage.		
	40	I
Totaal lasten	19	
Toevoegingen aan reserves		
n.v.t.	0	
Totaal toevoegingen aan reserves	0	
Ottrekkingen aan reserves		
Vorbereidingskosten Harddraverspark		
Naast het beschikbare budget gaat ook de onttrekking aan de reserve mee van programma 4 naar programma 5.		
	-40	I
Totaal onttrekking aan reserves	-40	
Totaal saldo wijzigingen	-21	

Programma 6: Iepenbiere Romte

Waar gaat programma 6 'Iepenbiere Romte' over?

Portefeuillehouder(s) : T. Berends, E. van Esch
Programmaregisseur : J. Talma
Programmamanager : G. van Oudenaarden

Inleiding

Het beheer van de openbare ruimte is van oudsher een belangrijke kerntaak van de gemeente. Voor het welbevinden van zowel onze inwoners als andere gebruikers is het van belang dat er wordt gezorgd voor een goed onderhouden, leefbare, duurzaam ingerichte, veilige en gezonde openbare ruimte.

Een onderdeel van de openbare ruimte betreft de riolering. Het beleid en de ontwikkelingen op het gebied van riolering worden binnenkort vastgelegd in het nieuwe Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Het is een beleidsmatig en financieel document over de gemeentelijke watertaken en een hulpmiddel om goede beleidsafwegingen te maken op het terrein van de zorgplicht voor afvalwater, hemelwater en grondwater in relatie tot de bescherming van de bodem- en waterkwaliteit.

Uitvoering van de maatregelen uit het GRP zorgt ervoor dat de inzameling en het transport van afvalwater effectief blijft verlopen. Hiermee wordt voorkomen dat er schade aan het milieu ontstaat en er overlast voor de bewoners is en dat de volksgezondheid wordt gewaarborgd.

Verder moet de kwaliteit van de openbare ruimte doelmatig worden beheerd. Vooral nu het beheersniveau van de kapitaalgoederen is vastgelegd, moet het planmatig beheer worden afgestemd met het financiële kader. Daarnaast speelt de ontwikkeling mee dat bewoners en bedrijven meer verantwoordelijk worden voor de inrichting en beheer van de openbare ruimte. Binnen dit programma liggen er mogelijkheden om het beheer van de openbare ruimte op onderdelen over te dragen aan onze inwoners (burgerparticipatie). In dat geval neemt de gemeente een andere rol aan: van presteren en regisseren naar stimuleren of zelfs faciliteren. Dit moet de komende jaren verder worden uitgewerkt, ook met betrekking tot de financiële consequenties op lange termijn.

Duurzaamheid is een breed begrip dat ook bij de inrichting van de openbare ruimte een rol speelt. In dit programma worden stappen gezet om over diverse duurzaamheidsthema's afspraken met betrokkenen en belanghebbenden te maken. Daarnaast is de gemeente als opdrachtgever ook nadrukkelijk aan zet om de duurzaamheidsdoelstellingen mee te nemen in de aanbesteding en uitvoering.

In dit programma wordt ook aandacht besteed aan het onderwerp Verkeer en mobiliteit. We zetten ons in voor een veilige, aantrekkelijke en duurzame bereikbaarheid van alle mogelijke bestemmingen voor bewoners, ondernemers en gasten van onze gemeente. In grote lijn gaan de doelstellingen over de verkeersstructuur en over verkeersveiligheid.

Hoofddoelstelling:

Zorgen voor een goed onderhouden, leefbare, duurzaam ingerichte, veilige en gezonde openbare ruimte voor onze inwoners en andere gebruikers.

Kerdoelstellingen:

De hoofddoelstelling is nader uitgewerkt naar kerndoelstellingen die hieronder per onderwerp worden beschreven.

Onderwerp Het beter functioneren van rioolssystemen

Kerdoel

Het beter functioneren van rioolssystemen

Speerpunten:

- de rioolssystemen beschikken over voldoende afvoer- en bergingscapaciteit;

Waar gaat programma 6 'Iepenbiere Romte' over?

Onderwerp Instandhouden c.q. realiseren van de vastgestelde onderhoudskwaliteit van de openbare ruimte

Kerdoel

Instandhouden c.q. realiseren van de vastgestelde onderhoudskwaliteit van de openbare ruimte.

Speerpunten:

- voor het beheer van kapitaalgoederen zijn separaat kwaliteitsniveaus vastgesteld.

Onderwerp Realiseren van een duurzame inrichting van de openbare ruimte

Kerdoel

Realiseren van een duurzame inrichting van de openbare ruimte.

Speerpunten:

- in Noardeast-Fryslân is er sprake van een gezond, aantrekkelijk en duurzaam landschap.

Onderwerp Verkeer/mobiliteit

Kerdoel

Het verkeerssysteem is doelmatig, aantrekkelijk en veilig en voldoet aan de behoefte van verkeersdeelnemers.

Speerpunten:

- doorgaande verbetering van de verkeersveiligheid;
- verminderen van reistijd;
- comfort verbeteren;
- ketenmobiliteit;
- elektrisch rijden.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
601	Het beter functioneren van rioolsystemen			
	De rioolstelsels kunnen de maatgevende neerslaggebeurtenis Bui08* verwerken. (n.a.v. Stresstest).	De berging in rioolstelsels wordt geoptimaliseerd.		Bij uitvoering van onderhoud aan riolering is waar nodig de berging geoptimaliseerd. Daarnaast worden bij acute situaties direct maatregelen getroffen.
	* Bui-nummer 08 is een bui die één keer per twee jaar optreedt, met een volume van 20 mm in één uur. De riolering voldoet als het rioolstelsel deze bui zonder problemen (lees: zonder water op straat) verwerkt.	De openbare ruimte wordt zo ontworpen, dat overtollig water bovengronds kan worden afgevoerd.		Dit wordt meegenomen in het nieuwe Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Bij wegreconstructies of herstructurering van woonwijken wordt dit zoveel als mogelijk meegenomen. Daarbij wordt dan gekozen voor bovengrondse afvoer, daar waar mogelijk.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
		Daar waar doelmatig, wordt schoon hemelwater afgekoppeld van het vuilwaterrioolstelsel.		<ul style="list-style-type: none"> • Dit wordt meegenomen in het nieuwe GRP. • Dit aspect wordt meegenomen bij het ontwerp van de openbare ruimte in projecten. Zo is er al een uitbreidingsplan gemaakt waar alleen maar een vuilwaterriool is aangelegd. Het hemelwater wordt bovengronds naar sloten afgevoerd.
		Basisrioleringsplannen worden hydraulisch doorgerekend met bui08 en getoetst aan bui10 (= een bui die één keer per tien jaar optreedt, met een volume van 35,7 mm in 45 minuten).		Dit wordt gemonitord.
		Toepassen van real time controle in rioolgemaal.		Er wordt momenteel gewerkt aan de voorbereidingen ten aanzien van het GRP, waardoor het meet- en regelsysteem later wordt opgepakt.
		Het vervangen van het huidig telemetriesysteem (op afstand melden en oplossen van storingen).		Het vervangen van het huidige telemetriesysteem (dus het op afstand melden en oplossen van storingen) loopt.
602	Instandhouden c.q. realiseren van de vastgestelde onderhoudskwaliteit van de openbare ruimte			
	De kapitaalgoederen beheren volgens afgesproken kwaliteitsniveau.	Periodiek laten wij een extern bureau onze buitenruimte schouwen. Dit is een objectieve beoordeling aan de hand van landelijke normen en betreft voornamelijk de verzorging staat van het dagelijks onderhoud.		Kapitaalgoederen zijn onder meer: <ul style="list-style-type: none"> • Groen • Verharding • Riolering • Kunstwerken • Gebouwen • Sportvelden Het afgesproken kwaliteitsniveau op gebied van groen, verharding, gebouwen en onkruid op verharding wordt niet gehaald vanwege de uitgavenstop.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
	<p>Het op orde brengen van het kapitaalgoederenbeheer. Zoals reeds genoemd is het kapitaalgoederenbeheer vastgesteld op basis van een QuickScan. Zowel de jaarlijkse kosten als het meerjarenperspectief is hier op gebaseerd. De nadere uitwerking van het planmatig beheer van de kapitaalgoederen moet worden getoetst aan dit financiële kader en waar nodig moet bijstelling plaats vinden.</p>	<p>Actualiseren van beheer en vervangingsplannen.</p>		<p>Het kapitaalgoederenbeheer moet in 2020 op orde worden gebracht.</p>
<p>Actualiseren van beheersystemen.</p>			<p>De beheersystemen voor wegen en groen worden eind 2019 afgerond. Voor gebouwen vindt dit later plaats vanwege te weinig capaciteit en budget.</p>	
<p>Inspecteren van areaal en kwaliteit van alle kapitaalgoederen.</p>			<p>Ten aanzien van wegen is de inspectie vorig jaar uitgevoerd en één maal in de twee jaar is voldoende. Wat betreft de overige kapitaalgoederen komt de kwaliteit steeds beter in beeld door het uitvoeren van diverse inspecties. In dit voorjaar heeft inspectie van de sportvelden plaatsgevonden.</p>	
<p>Het opstellen van één gemeentelijke basis- en beheerkaart.</p>		<p>Het aanbrengen van een koppeling tussen de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT) kaart en het beheerssysteem groen en wegen.</p>		<p>Dit wordt dit jaar afgerond.</p>
<p>Een leefomgeving met minder zwerfafval en onkruid in openbaar gebied.</p>		<p>Stimulering en facilitering van initiatieven met betrekking tot zwerfafval binnen de dorpen door middel van beschikbaar stellen van materiaal en beloning van de geleverde inspanningen.</p>		<p>De jaarlijkse Opschoondag en himmeldagen zijn georganiseerd. Daarnaast zijn structureel Zappers (Zwerfafvalpakkers) actief.</p>
	<p>Onderzoek naar efficiëntere vorm van onkruidbestrijding (pilot).</p>		<p>Bij de pilot onkruidbestrijding in Dantumadiel is een werkwijze geprobeerd waarbij eigen personeel wordt ingezet zodat meer integratie ontstaat tussen onderhoudswerkzaamheden en onkruidbestrijding. Dit heeft een positief resultaat opgeleverd en deze werkwijze wordt daarom ook ingevoerd in NF. Echter met de methode van onkruidbestrijding (heet water) kan het afgesproken kwaliteitsniveau niet worden behaald.</p>	

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
603	Realiseren van een duurzame inrichting van de openbare ruimte			
	Er worden samen met betrokkenen en belanghebbenden afspraken gemaakt op thema's als landschapsbeheer, verkeersveiligheid, vergroten biodiversiteit, klimaatadaptatie, Circulaire Economie, energiebesparing en fossielvrije energie.			Naar aanleiding van de programmamarkt is inbreng van betrokkenen en belanghebbenden geïnventariseerd. Dit wordt waar mogelijk verwerkt in nieuw beleid (hierover worden waar nodig afspraken gemaakt met betrokkenen en belanghebbenden).
604	Verkeer/mobiliteit			
	De gemeente draagt naar vermogen bij aan de ambitie van Fryslân zodat er in 2025 minder verkeersdoden en ernstige verkeergewonden zijn.	Uitvoeren programma permanente verkeerseducatie, met jaarlijks een activiteitenplan		Jaarlijks vindt verkeerseducatie bij scholen plaats.
		Bij elke zich voordoende herinrichting voorop stellen van verkeersveiligheidsdoelen		Vanwege gebrek aan financiële middelen staat de uitvoering van herinrichting onder druk. Het blijft dan slechts bij het strikt noodzakelijk onderhoud.
	Stimuleren fietsverkeer door optimaliseren van het fietsnetwerk en het fietsparkeren.	Uitvoering Gemeentelijk Verkeersvervoersplan (ook bij de andere smartdoelen)		Er zijn onvoldoende financiële middelen om te investeren in het fietsnetwerk.
	Zodanig faciliteren van oplaadvoorzieningen voor elektrische voertuigen, zodat gelijke tred wordt gehouden met de maatschappelijke ontwikkelingen.	Faciliteren bestaande marktinitiatieven oplaadvoorzieningen.		Er zijn diverse oplaadvoorzieningen gerealiseerd. Zie programma Wenjen en omjouwring, doel 502.
	Verbetering van de ketenmobiliteit van alle vormen van vervoer zoals het openbaar vervoer om de bereikbaarheid te verbeteren, zodanig dat wordt voldaan aan de verplaatsingsbehoefte van de verkeersdeelnemers.	Doorontwikkeling mobiliteitscentrale en facilitering daarvan		Basisvervoer is op orde met de Jobinder; er vindt nu doorontwikkeling plaats naar efficiëntere en slimmere vervoersoplossingen.
	Samen met verenigingen voor dorpsbelangen en inwoners:			
	<ul style="list-style-type: none"> Aanpak knelpunten onderliggend wegennet Centrale As. 			Goede afronding van alle afgesproken punten van de overeenkomst Centrale As in een afrondingsovereenkomst.
	<ul style="list-style-type: none"> Aanpak knelpunten en onveilige wegenstructuren. 	Aanpak verkeersknelpunten in reactie op klachten/melding, afhankelijk van prioritering en beschikbare budget in knelpuntenpot.		Er zijn onvoldoende middelen om verkeersknelpunten aan te pakken.

Nr	Smartdoelen	Activiteiten	Voortgang 2 ^{de} rapportage	Toelichting 2 ^{de} rapportage
	<ul style="list-style-type: none"> Aansluitend op upgradering onderhoudsniveau daadwerkelijk oppakken verbeteringen. 	Aansluitend op upgradering onderhoudsniveau verbeteringen voorstellen.		Beheersmaatregelen worden vastgesteld om het verschil tussen ambitie en uitvoering kleiner te maken.

Onderwerp beleidsdocumenten
<i>Het beter functioneren van rioolsystemen</i>
Gemeentelijke rioleringsplannen
Meetplan riolering (in ontwikkeling)
<i>Instandhouden c.q. realiseren van de vastgestelde onderhoudskwaliteit van de openbare ruimte</i>
Quick scan kapitaalgoederen en beleid onderhoudsniveau kapitaalgoederen (PPN 2017)
Groenbeleids- en beheersplannen
Beleidsplannen openbare verlichting
Wegenbeleids- en beheersplannen
Baggerplannen
<i>Realiseren van een duurzame inrichting van de openbare ruimte</i>
Intentieverklaring Dark Sky Waddengebied
Biodiversiteitsbeleid (in ontwikkeling)
<i>Verkeer/mobiliteit</i>
Manifest verkeersveiligheid (2015)

Verbonden partij	Bijdrage aan beleidsdoelstellingen
GR Leer-Werkbedrijf Noard East Fryslân	Instandhouden c.q. realiseren van de vastgestelde onderhoudskwaliteit van de openbare ruimte.

Overzicht baten en lasten 2019

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2019	Begroting na wijziging	Wijziging 2 ^e rapportage	Begroting na 2 ^e rapportage
Baten	6.915	7.004	344	7.348
Lasten	-19.431	-20.263	-552	-20.815
Saldo baten en lasten	-12.516	-13.259	-208	-13.467
Toevoegingen aan reserves	-1.236	-1.236	0	-1.236
Onttrekkingen aan reserves	833	1.596	369	1.965
Geraamd resultaat	-12.919	-12.899	161	-12.737

Toelichting op de wijzigingen

Bedragen x € 1.000	Afwijkingen 2 ^e rapportage	Incidenteel (I) Structureel (S)
Baten		
Parkeerbelasting		
Er wordt met grote regelmaat gecontroleerd op naleving van het parkeerbeleid. Geconstateerd kan worden dat er een preventieve werking uitgaat van deze controles. Daardoor worden er structureel minder parkeerboetes uitgedeeld.	-100	S
Gronden en gebouwen zonder bestemming		
Diverse verkopen van kleine stroken grond	40	I

Bedragen x € 1.000	Afwijkingen 2° rapportage	Incidenteel (I) Structureel (S)
Gronden en gebouwen zonder bestemming		
Verkoopopbrengst voormalige bibliotheek in Hallum (Singel 3)	91	
Gronden en gebouwen zonder bestemming		
Verkoopopbrengst voormalig muziekschool aan de Gedempte Hantumervaart	145	
Gronden en gebouwen zonder bestemming		
In Dokkum zijn agrarische percelen verkocht nabij "De Osseweide".	173	
Overige verschillen kleiner dan € 50.000	-5	
Totaal baten	344	
Lasten		
Overdracht Schreiersbrêge		
Eénmalige betaling aan de Provincie Fyslân als afkoopsom voor het onderhoud en beheer als gevolg van de overdracht van de Schreiersbrêge naar de Provincie Fyslân. Dekking algemene reserve.	-750	
Bruggen, tunnels en spoorwegovergangen		
Betreft een 50%-50% schikking die is gedaan met het waterschap over de meerkosten die zijn ontstaan bij het project Vijfhuizen.	-81	
Hogere kosten voor onkruidbestrijding		
Aanbesteding voor de onkruidbestrijding is hoger uitgevallen dan vorige jaren. Daarnaast is er gekozen om een deel van de werkzaamheden in eigen beheer uit te voeren wat geleid heeft tot hogere kosten.	-115	
Dorpshuizen		
In 2018 zou de uitbetaling van subsidie van € 35.000 aan MFC Burdaard moeten plaatsvinden. Deze is niet in 2018 uitbetaald en ten onrechte vrijgevallen bij de jaarrekening 2018. Aan deze verplichting is in 2019 alsnog voldaan.	-35	
Correctie geraamde lasten GR DDFK		
In de begroting stonden nog een aantal onterechte ramingen aan de GR DDFK opgenomen. Deze zijn gecorrigeerd en in de begroting van 2020 structureel bijgesteld	36	
Bijstelling planning grootonderhoud wegen		
Door een gewijzigde planning in de uitvoering zal een deel van het groot onderhoud van wegen doorschuiven naar 2020. Uitgaven worden gedekt uit de reserve wegen.	225	
Sloop Sporthal de Trimmer		
De sloop van sporthal De Trimmer vindt niet meer plaats in 2019. De dekking uit de reserve nieuwbouw Tolhuispark vindt daarom ook niet meer plaats in 2019 en schuift eerst door naar 2020.	156	
Gronden en gebouwen		
Totaal onttrekking aan reserves Ten behoeve van de verkoop van percelen nabij "De Osseweide" zijn werkzaamheden uitgevoerd (ploegen, inzaaien, egaliseren)	-35	
Gronden en gebouwen zonder bestemming		
De boekwaarde van de verkochte gronden nabij "De Osseweide" wordt afgeboekt	-29	
Overige verschillen kleiner dan € 50.000	76	
Totaal lasten	-552	
Toevoegingen aan reserves		
Totaal toevoegingen aan reserves		

Bedragen x € 1.000	Afwijkingen 2 ^o rapportage	Incidenteel (I) Structureel (S)
Ottrekkingen aan reserves		
Lagere ottrekking Reserve Wegen		
Door een gewijzigde planning in de uitvoering zal een deel van het groot onderhoud van wegen doorschuiven naar 2020. Hierdoor schuift ook de reservering door naar 2020.	-225	I
Algemene Reserve		
Afkoopsom in verband met de overdracht van de Schreiersbrêge aan Provincie Fryslân	750	I
Reserve nieuwbouw MFA Tolhuispark		
De sloop van sporthal De Trimmer vindt niet meer plaats in 2019. De dekking uit de reserve nieuwbouw Tolhuispark vindt daarom ook niet meer plaats in 2019 en schuift eerst door naar 2020.	-156	I
Totaal ottrekkingen aan reserves	369	
Totaal saldo wijzigingen	161	

Algemeene dekkingsmiddels

Waar gaat 'Algemeene dekkingsmiddels over?

Algemeene dekkingsmiddels

Op grond van het besluit begroting en verantwoording worden de algemene dekkingsmiddelen in de gemeentelijke begroting apart zichtbaar gemaakt.

De algemene dekkingsmiddelen bestaan uit:

Lokale heffingen

Dit zijn opbrengsten uit de gemeentelijke belastingen en heffingen en de daarmee samenhangende uitvoeringskosten voor de WOZ, de heffing en de invordering.

Algemene uitkeringen

Gemeenten ontvangen geld van het Rijk om hun taken uit te voeren. Een deel van dit geld komt uit het Gemeentefonds en wordt uitgekeerd in de vorm van algemene uitkeringen, dit is inclusie de decentralisatie uitkering sociaal domein.

Dividend

Hier wordt de opbrengst (dividend) uit de deelnemingen in Eneco en de BNG verantwoord.

Overige algemene dekkingsmiddelen

Onder de overige algemene dekkingsmiddelen is het taakveld treasury en de overige baten en lasten (stelposten) verantwoord.

Mutaties in de reserves

Op grond van het besluit begroting en verantwoording worden de mutaties in de algemene- en bestemmingsreserves apart zichtbaar gemaakt in de begroting. De mutaties in de reserves die een relatie hebben met een specifiek programma zijn opgenomen onder het desbetreffende programma zodat per programma een resultaat voor en na bestemming zichtbaar is.

Onder algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien vinden rentetoevoegingen plaats aan de algemene reserve en de reserve bouwgrondexploitatie.

Overzicht baten en lasten 2019

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2019	Begroting na wijziging	Wijziging 2 ^e rapportage	Begroting na 2 ^e rapportage
Baten				
Lokale heffingen	11.596	11.616	317	11.933
Algemene uitkering	86.759	86.759	692	87.451
Dividend	781	943	0	943
Overige algemene dekkingsmiddelen	3.043	2.673	0	2.673
Totale Baten	102.178	101.991	1.009	103.000
Lasten				
Lokale heffingen	-268	-289	-89	-378
Algemene uitkering	-301	-301	301	0
Dividend	-35	-35	0	-35
Overige algemene dekkingsmiddelen	-3.318	-2.950	-211	-3.161
Totale Lasten	-3.922	-3.575	1	-3.574
Totale voor mutaties reserves	98.256	84.416	1.010	99.426
Toevoegingen aan reserves	-7.048	-7.048	-1.576	-8.624
Onttrekkingen aan reserves	1.520	1.520	1.576	3.096
Geraamd resultaat	92.728	92.888	1.010	93.898

Toelichting op de wijzigingen

Bedragen x € 1.000	Afwijkingen 2 ^e rapportage	Incidenteel (I) Structureel (S)
Baten		
OZB woningen		
'Voor de berekening van het OZB-tarief woningen voor het jaar 2019 is uitgegaan van de voor het jaar 2019 op 12 december 2017 gereede taxaties van de afzonderlijke gemeenten Dongeradeel, Ferwerderadiel en Kollumerland c.a.. Tussen de berekening en de daadwerkelijk heffing hebben er nog hertaxaties plaatsgevonden door onder andere nieuw- en verbouw en kadastrale mutaties. De werkelijk opbrengst ligt daardoor € 317.000 hoger dan begroot.	317	I
Algemene Uitkering		
De meicirculaire liet een flinke plus zien, vooral veroorzaakt door incidentele middelen voor de Jeugdhulp. Het totale voordeel bedraagt € 886.000. De septembercirculaire liet daarentegen voor 2019 een nadeel zien van € 194.000.	692	I
Totaal baten	1.009	
Lasten		
OZB woningen		
Tot en met 2019 was de kwietschelding ondergebracht bij het Noordelijke belastingkantoor, wat niet naar tevredenheid verliep. In deze periode zijn grote achterstanden ontstaan bij dit kantoor, waren ze telefonisch slecht bereikbaar en zijn burgers onvoldoende "bediend". Om deze achterstanden in te lopen is extra inzet nodig. Verwachting is wel dat er minder vorderingen oninbaar verklaard hoeven te worden wat een positief effect heeft.	-89	I
Algemene Uitkering		
Binnen de algemene uitkering worden bedragen tijdelijk gereserveerd in afwachting van beleidsontwikkelingen waarbij beoordeeld wordt of deze gelden benodigd zijn. Voor 2019 kan een deel van deze gereserveerde bedragen vrij vallen omdat er geen specifiek beleid voor ontwikkeld is of dat er in de begroting al voldoende middelen zijn gereserveerd voor het beleid dat gevoerd wordt.	301	I
Algemene baten en lasten		
In de administratie stond nog een vordering open van de belastingdienst die al in 2018 was ontvangen, de vordering is afgeboekt.	-121	I
Algemene baten en lasten		
Op 18 juni heet het college een brief naar de raad gestuurd om naar aanleiding van het forse tekort binnen het sociaal domein een begrotingsscan te laten uitvoeren door Berenschot. In de brief is aangegeven dat de kosten in de 2e rapportage worden meegenomen. De kosten bedragen € 70.000. Hiervoor wordt ook € 70.000 uit de post onvoorzien gehaald.	-70	I
Overige verschillen kleiner dan € 50.000	-20	I
Totaal lasten	1	
Toevoegingen aan reserves		
Vrijval reserve sociaal domein t.g.v. de algemene reserve	-1.576	I
Totaal toevoegingen aan reserves	-1.576	
Ottrekkingen aan reserves		

Bedragen x € 1.000	Afwijkingen 2° rapportage	Incidenteel (I) Structureel (S)
Vrijval reserve sociaal domein t.g.v. de algemene reserve	1.576	I
Totaal onttrekkingen aan reserves	1.576	
Totaal saldo wijzigingen	1.010	

Overhead

Waar gaat Overhead over?

Overhead

In het Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV wordt onder artikel I, tweede lid onder I de definitie overhead nader geduid. In de toelichting van het Wijzigingsbesluit vernieuwing BBV is de definitie voor overhead van Vensters voor Bedrijfsvoering gehanteerd als uitgangspunt voor de definitie van overhead binnen het BBV. De Commissie BBV heeft als taak om duidelijkheid te verschaffen wanneer de toepassing van deze definitie in de praktijk tot vragen leidt. Dit heeft geleid tot een notitie overhead waarin beschreven is wat wel en wat niet onder de overhead valt.

Overhead bestaat in elk geval uit:

1. leidinggevenden primair proces (hiërarchisch).
2. financiën, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie.
3. P&O / HRM.
4. inkoop (incl. aanbesteding en contractmanagement).
5. interne en externe communicatie m.u.v. klantcommunicatie (KCC).
6. juridische zaken.
7. bestuurszaken en bestuursondersteuning.
8. informatievoorziening en automatisering (ICT).
9. facilitaire zaken en Huisvesting.
10. documentaire Informatie Voorziening (DIV).
11. managementondersteuning primair proces.

Overzicht baten en lasten 2019

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2019	Begroting na wijziging	Wijziging 2 ^e rapportage	Begroting na 2 ^e rapportage
Baten				
Overhead	807	828	0	828
Totalen Baten	807	828	0	828
Lasten				
Overhead	-18.351	-18.334	-416	-18.750
Totalen Lasten	-18.351	-18.334	-416	-18.750
Totalen voor mutaties reserves	-17.544	-17.506	-416	-17.921
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	368	368
Geraamd resultaat	-17.544	-17.506	-48	-17.553

Toelichting op de wijzigingen

Bedragen x € 1.000	Afwijkingen 2 ^e rapportage	Incidenteel (I) Structureel (S)
Baten		
Totaal baten	0	
Lasten		

Bedragen x € 1.000	Afwijkingen 2 ^o rapportage	Incidenteel (I) Structureel (S)
Overhead		
De loonkosten van de gemeentesecretaris (0,5fte) behoren conform het BBV geraamd te zijn op het taakveld Overhead en niet op het taakveld Bestuur. Per saldo is de mutatie budget neutraal.	-70	I
Vergoeding uitkering ambt. personeel aandeel Noardeast-Fryslân	-368	I
Overige verschillen kleiner dan € 50.000	22	I
Totaal lasten	-416	
Toevoegingen aan reserves	0	
Totaal toevoegingen aan reserves	0	
Onttrekkingen aan reserves		
Dekking uitkering ambt. personeel uit herindelingsvergoeding	368	I
Totaal onttrekkingen aan reserves	368	
Totaal saldo wijzigingen	-48	

Heffing VPB

Waar gaat Heffing VPB over?

Heffing VPB

Voor een zeer groot aantal activiteiten van de gemeente Noardeast-Fryslân geldt dat niet voldaan is aan de ondernemingscriteria en dat deze niet belasting- en aangifteplichtig zijn voor de VPB. Voor veel activiteiten geldt dat ofwel sprake is van het aanbieden van een collectief goed (geen deelname economische verkeer) of sprake is van structureel verlieslatende activiteiten.

Voor zover en voor zolang geen sprake is van een aangifteplicht behoeft de gemeente voor deze activiteiten geen fiscale administratie in te richten. Zo hoeven geen jaarlijkse fiscale balans en aangifte te worden opgesteld, geen vermogensetikettering plaats te vinden (toerekenen van balansposten aan de fiscale administratie) en geen openingsbalans naar de waarde in het economische verkeer te worden opgesteld.

Behoudens het grondbedrijf oefent de gemeente op dit moment geen activiteiten uit die leiden tot een verwachte belastingplicht. De opbrengsten van deze activiteiten worden opgenomen in de aangifte VPB. Tevens dient het aan deze activiteiten toe te rekenen vermogen te worden gewaardeerd op de fiscale openingsbalans. Het te betalen bedrag aan VPB op het resultaat behaald met de grondexploitaties is op korte termijn beperkt, tenzij een enorm herstel in de vastgoedmarkt optreedt.

Tarief VPB

De tarieven voor de vennootschapsbelasting in 2015, 2016, 2017 en 2018 zijn:

Voor het deel van het belastbare bedrag	Tarief
tot en met € 200.000	20,0%
boven € 200.000	25,0%

Ontwikkelingen VPB:

Het nieuwe kabinet draait in het regeerakkoord deze schijfverlenging terug, zodat ook na 2017 de schijfgrens € 200.000 bedraagt. In plaats daarvan worden de tarieven van 20% en 25% in de vennootschapsbelasting stapsgewijs verlaagd naar 16% en 21%. Die tariefsverlaging zal moeten starten vanaf 2019. In schema betekent het voorstel van het nieuwe kabinet het volgende:

Voorstel tarief vennootschapsbelasting:

Voor het deel van het belastbare bedrag	2019	2020	2021
tot en met € 200.000	19%	17,5%	16%
boven € 200.000	24%	22,5%	21%

Let wel, de stapsgewijze tariefsverlaging naar uiteindelijk 16% en 21% in 2021 is aangekondigd in het regeerakkoord, maar moet nog worden opgenomen in een wetsvoorstel waarmee vervolgens de Tweede en Eerste Kamer moeten instemmen.

Overzicht baten en lasten 2019

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2019	Begroting na wijziging	Wijziging 2 ^e rapportage	Begroting na 2 ^e rapportage
Baten				
Heffing VPB	0	0	0	0
Totalen Baten	0	0	0	0
Lasten				
Heffing VPB	-4	-4	0	-4
Totalen Lasten	-4	-4	0	-4
Saldo baten en lasten	-4	-4	0	-4

Toelichting op de wijzigingen

Bedragen x € 1.000	Afwijkingen 2 ^e rapportage	Incidenteel (I) Structureel (S)
Baten		
Totaal baten	0	
Lasten		
Totaal lasten	0	
Totaal saldo wijzigingen	0	

Onvoorzien

Waar gaat Onvoorzien over?

Onvoorzien

Op grond van het besluit begroting en verantwoording worden de gereserveerde middelen voor structureel onvoorzien apart zichtbaar gemaakt in de begroting.

Overzicht baten en lasten 2019

Onderwerpen (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2019	Begroting na wijziging	Wijziging 2 ^e rapportage	Begroting na 2 ^e rapportage
Baten				
Onvoorzien	0	0	0	0
Totalen Baten	0	0	0	0
Lasten				
Onvoorzien	-94	-84	70	-14
Totalen Lasten	-94	-84	70	-14
Saldo baten en lasten	-94	-84	70	-14

Toelichting op de wijzigingen

Bedragen x € 1.000	Afwijkingen 2 ^e rapportage	Incidenteel (I) Structureel (S)
Baten		
Totaal baten	0	
Lasten		
Onvoorzien		
Een deel van de post onvoorzien wordt ingezet ter dekking van het Berenschot onderzoek. Resteert een bedrag van € 14.000 voor onvoorziene zaken in 2019.	70	I
Totaal lasten	70	
Totaal saldo wijzigingen	70	

Totaaloverzicht financieel effect 2e rapportage 2019

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2019	Begroting na wijziging	Wijziging 2 ^e rapportage	Begroting na 2 ^e rapportage
Baten				
1: Ynwenner en Bestjoer	742	742	-13	729
2: Mienskip	118	118	0	118
3: Soarch en Wolwêzen	18.224	16.980	422	17.402
4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	631	656	0	656
5: Wenjen en Omjouwing	6.999	6.950	0	6.950
6: Iepenbiere Romte	6.915	7.004	344	7.348
Algemeine dekkingsmiddels	102.178	101.991	1.009	103.000
Overhead	807	828	0	828
Heffing VPB	0	0	0	0
Onvoorzien	0	0	0	0
Totaal baten	136.614	135.270	1.762	137.032
Lasten				
1: Ynwenner en Bestjoer	-8.169	-7.385	-37	-7.422
2: Mienskip	-8.271	-11.633	-9	-11.642
3: Soarch en Wolwêzen	-64.086	-70.784	-677	-71.461
4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	-1.708	-2.335	-39	-2.374
5: Wenjen en Omjouwing	-8.396	-9.065	19	-9.047
6: Iepenbiere Romte	-19.431	-20.263	-552	-20.815
Algemeine dekkingsmiddels	-3.922	-3.575	1	-3.574
Overhead	-18.351	-18.334	-416	-18.750
Heffing VPB	-4	-4	0	-4
Onvoorzien	-94	-84	70	-14
Totaal lasten	-132.432	-143.461	-1.641	-145.103

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	Primitieve begroting 2019	Begroting na wijziging	Wijziging 2 ^e rapportage	Begroting na 2 ^e rapportage
Saldo van baten en lasten per programma				
1: Ynwenner en Bestjoer	-7.427	-6.643	-50	-6.694
2: Mienskip	-8.153	-11.515	-9	-11.524
3: Soarch en Wolwêzen	-45.862	-53.804	-255	-54.059
4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	-1.078	-1.679	-39	-1.718
5: Wenjen en Omjouwing	-1.397	-2.115	19	-2.096
6: Iepenbiere Romte	-12.516	-13.259	-208	-13.467
Algemeine dekkingsmiddels	98.256	98.416	1.010	99.427
Overhead	-17.544	-17.506	-416	-17.921
Heffing VPB	-4	-4	0	-4
Onvoorzien	-94	-84	70	-14
Totaal saldo van baten en lasten	4.182	-8.191	121	-8.071
Toevoegingen & onttrekkingen aan reserves				
Toevoegingen aan reserves	-8.356	-8.384	-1.576	-9.961
Onttrekkingen aan reserves	5.053	10.624	2.413	13.036
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-3.303	2.239	836	3.076
Geraamde resultaat	879	-5.952	957	-4.995

Effecten voor de meerjarenraming 2020-2022

Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2020	2021	2022
Saldo van baten en lasten per programma			
1: Ynwenner en Bestjoer	0	0	0
2: Mienskip	0	0	0
3: Soarch en Wolwêzen	0	0	0
4: Wurk, Bedriuw en Rekreaasje	0	0	0
5: Wenjen en Omjouwing	0	0	0
6: Iepenbiere Romte	-481	-146	-146
Algemeine dekkingsmiddels	0	0	0
Overhead	0	0	0
Heffing VPB	0	0	0
Onvoorzien	0	0	0
Totaal effect meerjarenraming	-481	-146	-146
Toevoegingen & onttrekkingen aan reserves			
Toevoegingen aan reserves	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	381	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	381	0	0
Geraamde resultaat	-100	-146	-146

Toelichting op de wijzigingen

Bedragen x € 1.000	2020	2021	2022
Parkeerbelasting Er wordt met grote regelmaat gecontroleerd op naleving van het parkeerbeleid. Geconstateerd kan worden dat er een preventieve werking uitgaat van deze controles. Daardoor worden er structureel minder parkeerboetes uitgedeeld.	-100	-100	-100
Overdracht Schreiersbrêge Samen met de overdracht van de Schreiersbrege gaat ook de bediening van de Woudabrug & Fietsbrug Dokkum over naar de provincie Fryslân. Daarnaast wordt het beheer en onderhoud van de gemeentelijke parallelweg op de Schreiersbrêge afgekocht. Samen levert dit een structureel nadeel op.	0	-46	-46
Sporthal de Trimmer Dokkum De sloop van De Trimmer zal niet meer plaats vinden in 2019. Het budget schuift eerst door naar 2020. De sloop wordt overigens gedekt uit de reserve nieuwbouw Tolhuispark. Geen kosten in 2019 betekent dat er ook geen onttrekking aan de reserve plaats vindt.	-156	0	0
Wegen straten en pleinen Wijziging in planning uitgaven doorgeschoven verplichting naar 2020. De onttrekking aan de reserve schuift daarmee ook op naar 2020.	-225		
Totaal effect meerjarig	-481	-146	-146
Onttrekking aan reserves	381		
Totaal saldo wijzigingen	-100	-146	-146

Gevolgen voor de algemene reserve

Onttrekkingen aan de algemene reserve:	
Onttrekking AR: flankerend beleid (herindelingsvergoeding)	-368
Onttrekking AR: 5 ^e fte wethouder (herindelingsvergoeding)	-100
Onttrekking AR: Overdracht Schreiersbrêge naar de provincie Fryslân	-750
Toevoeging: Saldo 2 ^e tussentijdse rapportage 2019	957
Toevoeging Vrijval reserve sociaal domein	1.576
Saldo effect op algemene reserve	1.315

Per saldo beslag op de algemene reserve
(+ = voordeel // - = nadeel)
